

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

ORGAN CHEMICZNEGO INSTYTUTU BADAWCZEGO I POLSKIEGO TOWARZYSTWA CHEMICZNEGO
WYDAWANY Z ZASIŁKIEM WYDZIAŁU NAUKI MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBL.

ROCZNIK XIV

20 WRZESIEŃ 1930

ZESZYT 18

REDAKTOR: PROF. DR. KAZIMIERZ KLING

SEKRETARZ: DR. LECH SUCHOWIAK

Z badań fizyko-chemicznych nad mieszankami spirytusowemi IV

Contribution aux recherches physico-chimiques des carburants liquides contenant l'alcool

W. ŚWIĘTOSŁAWSKI, J. PFANHAUSER i B. KARPIŃSKI

Pomiary prężności par mieszanek spirytusowych

Tension de la vapeur des carburants liquides contenant l'alcool

Komunikat 26

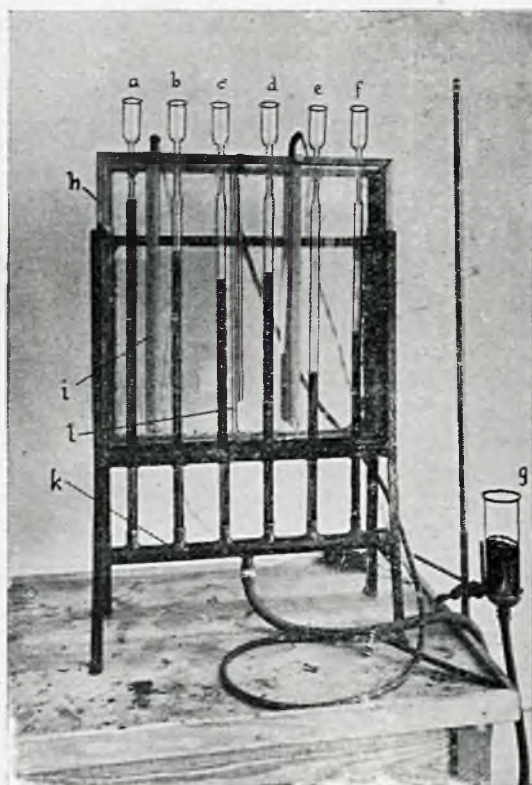
Ponieważ podczas puszczenia w ruch chłodnego motoru ważną rolę odgrywa prężność par, powstająca przy zasysaniu do chłodnego motoru ciekłego paliwa, wskazane było poznanie zależności prężności par od temperatury. W tym celu wykonane zostały oznaczenia prężności par mieszanek w temperaturach 1,5°, 17,5° i 30°.

W badaniach tych posługiwaliśmy się aparatem własnym, skonstruowanym według typu opisanego w pracy F. Michaud¹⁾. Na rysunku 1 przedstawiony jest widok ogólny przyrządu. Ponieważ nie chodziło nam o pomiary bezwzględne, posługiwaliśmy się metodą porównawczą, a więc obok badanych mieszanek równocześnie oznaczaliśmy prężności par bądźto benzyny, bądź też czystego alkoholu, w niektórych zaś przypadkach posługiwaliśmy się czystym benzenem.

Opis aparatu.

Sześć biuret szklanych (*a, b, c, d, e, f*) umieszczonych w żelaznej rurze *k* tworzy system naczyń połączonych. Niemal na całej swej długości (nieco powyżej kurków) biurety otoczone są płaszczem *h*, którego przednią i tylną ścianę tworzą szyby szklane, ścianki zaś boczne sporządzone są z mosiężnej blachy. W płaszczu, zawieszono są trzy oporowe grzejniki elektryczne *i*, które można w każdej chwili usunąć. Rura *k* u spodu połączona jest grubościennym węzłem gumowym ze zbiornikiem szklanym *g*. Płaszcz *h* może być w ciągu 5 min napelniony wodą,

i w takimże czasie opróżniony. Rurki *a, b, c, d, e, f*, są na całej długości zaopatrzone w podziałki milimetrowe, przyczem punkt zerowy

Rysunek 1.

Zmodyfikowany przyrząd Michaud'a do badania prężności par.

umieszczony jest poniżej kurków. Przestrzeń pomiędzy punktem zerowym, a wylotem lewaru wynosi 2 cm³. Rurka *l* w dolnej części termosta-

¹⁾ Michaud. Ann. Phys. [9] 6, 315, (1916).

tu, służy do przedmuchiwania powietrza, w celu szybkiego wyrównania temperatur.

Sposób postępowania.

Naczynie *g* i biurety napełnia się taką ilością czystej i zupełnie suchej rtęci, ażeby po wypełnieniu biuret nieco powyżej kurków w naczyniu *g* widoczny był jeszcze pewien zapas rtęci. W czasie napełniania należy zwracać uwagę, ażeby z rurki *k* usunąć całkowicie powietrze.

Przed rozpoczęciem pomiaru płaszcz *h* wypełnia się wodą do kurków i włącza prąd do grzejników (o ile chodzi o dokonanie pomiaru w temperaturze wyższej od temperatury otoczenia). Jednocześnie przepuszcza się strumieniem pęcherzyków powietrze od spodu płaszcza. Po osiągnięciu żądanej temperatury, w której pomiar ma być wykonany, wyłącza się prąd, a po chwili zamyka dopływ powietrza. Przed przystąpieniem do pomiaru wszystkie biurety należy wypełnić rtęcią do samych kurków, a zbiornik *g* ustawić na równym poziomie. Ażeby wykonać pomiar prężności par plynów jednorodnych lub mieszanin nieznanych np. *C, D, E, F*, napełnia się górne części biuret *c, d, e, f*, do połowy temi plynami. Biureta *a* jest zawsze wypełniona rtęcią i służy do wyznaczania punktu zerowego po wytworzeniu próżni Torricelle'go. Biurete *b* wypełnia się jakimś plynem chemicznie jednorodnym, o znanej zależności $p = f(t)$, np. absolutnym alkoholem etylowym, benzenem i t.p. Następnie przy otwartych kurkach biuret *b, c, d, e, f*, a zamkniętym kurku biurety *a*, zaczynamy ostrożnie opuszczać zbiornik *g* aż do wyrównania poziomów rtęci biuret *b, c, d, e, f*, w punkcie zerowym, poczem kurki zamykamy. W biuretach *b, c, d, e, f*, pomiędzy punktem zerowym, a kurkiem znajduje się po 2 cm^3 plynu wzorcowego i plynów badanych. Przystępujemy do dalszego obniżania zbiornika *g*, przyczem spostrzegamy, że poziomy rtęci w biuretach *b, c, d, e, f*, zaczynają się opuszczać w dół. Obniżając dalej zbiornik *g*, dojdziemy do punktu, w którym rtęć w biurecie *a* zacznie się również obniżać. Kiedy w biurecie *a* poziom rtęci zrówna się z punktem zerowym, zbiornik *g* unieruchomiamy na statywie i czekamy póki poziom rtęci w biurecie *b* nie osiągnie miejsca, odpowiadającego prężności par plynu wzorcowego (zazwyczaj potrzebny okres czasu wynosi 8 — 10 min). Przystępujemy wówczas do odczytywania poziomów,

wyrażając w *mm* poziom rtęci i poziom plynu nad rtęcią w biuretach *c, d, e, f*. Odczytane wysokości po uwzględnieniu poprawki na słup cieczy prężność rtęci i stan barometryczny dają w *mm Hg* prężność par plynów *C, D, E, F*, w danej temperaturze.

Podane w tablicy 1 liczby stanowią średnie z kilku oznaczeń.

TABLICA 1.

Prężność par mieszanek spirytusowych¹⁾.

Rodzaj paliwa	<i>mm Hg</i> 1,5°	<i>mm Hg</i> 17,5°	<i>mm Hg</i> 25°	<i>mm Hg</i> 30°
P A	61,3	104,0	139,1	173,0
P B	60,1	103,5	136,0	170,0
P C	91,8	163,0	212,5	257,0
P D	56,4	112,6	148,0	184,5
D A	90,3	170,5	227,0	280,0
D B	50,4	83,0	110,5	133,5
K P	70,9	123,1	160,0	198,5
S	28,0	65,6	94,9	115,0
J A	54,2	90,5	123,6	152,4
J B	63,7	102,3	137,5	166,2
benzyna użyta do mieszanek	84,1	128,6	160,5	188,0
alkohol abs. ²⁾	14,1	37,9	59,0	74,4
benzen ²⁾	29,0	67,2	95,2	119,2

Na podstawie przytoczonych danych wykreślono krzywe prężności par, odcinając na osi odciętych prężności, na osi zaś rzędnych temperatury. W ten sposób otrzymano odcinki, leżące w granicach od +1,5° do 30°. Ponieważ jednak w przyrządzie ebuljoskopowym, przystosowanym do badania mieszanin ciekłych oznaczano również temperaturę wrzenia mieszanek pod ciśn. 760 *mm Hg* można było, znając jeszcze

¹⁾ Zbadano następujące 10 mieszanek o składzie ilościowym:

PA	50 spiryt. 94° + 30 benzyny + 20 benzolu + 3 eteru
PB	50 alk. abs. + 40 benzyny + 10 benzolu
PC	50 spiryt. 92° + 20 gazoliny + 30 benzolu
PD	50 spiryt. 92° + 20 benzyny + 30 benzolu + 5 eteru
DA	70 spiryt. 92° + 30 eteru
DB	90 alk. abs. + 10 eteru
KP	30 alk. abs. + 70 benzyny
S	86 spiryt. 85° + 10 benzyny + 2 benzolu + 2 eteru
JA	40 spiryt. 96° + 50 benzolu + 10 solvent nafty + + 0,5 oleiny
JB	30 spiryt. 96° + 25 benzyny + 45 benzolu + 0,5 oleiny

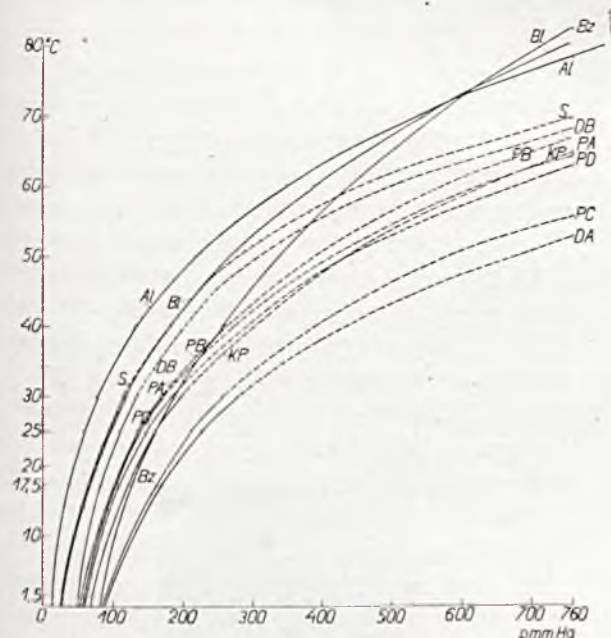
²⁾ według Landolta.

jeden punkt dla każdej mieszanki, ekstrapolować krzywe prężności par do temperatury wrzenia pod ciśnieniem atmosferycznym.

Tą drogą właśnie otrzymane krzywe podano na rysunku 2.

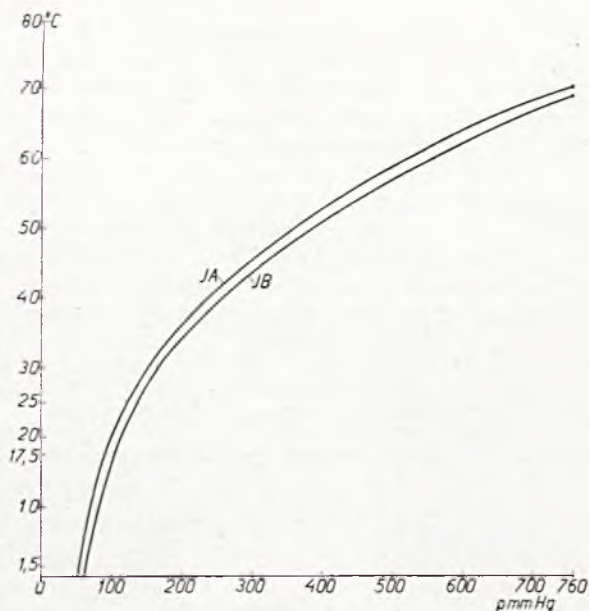
Dla orientacji wykreślono również krzywe prężności par benzenu (*Bz*) i bezwodnego alkoholu (*Al*).

Zarówno dane liczbowe jak i charakter krzywych wskazują wyraźnie na to, że w temperaturach niższych od 25° benzyna handlowa posiada prężności par większe, aniżeli wszystkie mieszanki z wyjątkiem dwóch: *PC* i *DA*, zawierające eter lub gazolinę. Z pośród innych mieszanek *KP* posiada w niższych temp. nieco większe prężności pary. W punkcie 25° prężności par benzyny handlowej i mieszanki *KP* są jednakowe (160 mmHg), powyżej tej temperatury mieszanka *KP* posiada prężności pary wyższe od benzyny handlowej. To samo dotyczy innych mieszanek, mianowicie *PA*, *PB*, *PD*, *S* i w pewnym stopniu *DB*. Jednakże skrzyżowanie linii benzyny handlowej i tych mieszanek następuje w nieco wyższych temperaturach. W pierwszym przybliżeniu można powiedzieć, że przebieg krzywych prężności par, utworzonych z zespołów azeotropowych alkoholu z niższymi frakcjami benzyn mają dla całej skali stężeń od 1,5° do punktu wrzenia pod ciśnieniem atmosferycznym przebieg bardzo podobny. Nie-

Rys. 2.

Krzywe prężności par mieszanek spirytusowych.

Rys. 3.

Krzywe prężności par mieszanek JA i JB.

co większe odchylenia dają mieszanki *DB* i *S*, które jak wiadomo zespołów azeotropowych nie zawierają.

Pozatem na oddzielnym wykresie podajemy wyniki badań nad mieszankami *JA* i *JB*. Z mieszanek tych *JB* zawierająca około 25% obj. benzyny posiada na całym obszarze badanych temperatur większą prężność pary, aniżeli mieszanka *JA* składająca się tylko ze spirytusu, techn. benzolu i solvent nafty.

RÉSUMÉ

Comme quand on lance un moteur froid la tension de la vapeur qui se forme lorsque le combustible liquide est aspiré dans le moteur joue un rôle important, il est utile de connaître la relation fonctionnelle entre la tension de la vapeur et la température. A cet effet on a déterminé: les tension de vapeur de dix carburants¹⁾ pour les températures: 1,5°, 17,5°, 25°, et 30°, au moyen de l'appareil modifié

¹⁾ Nous donnons, ci-dessous la désignation et la composition (en volume) pour chacun des ces dix carburants:

- PA 50 d'alcool à 94° + 30 de benzine + 20 de benzène + 3 d'éther
- PB 50 d'alcool absolu + 40 de benzine + 10 de benzène
- PC 50 d'alcool à 94° + 20 de gazoline + 30 de benzène
- PD 50 d'alcool à 92° + 20 de benzine + 30 de benzène + 5 d'éther
- DA 70 d'alcool à 92° + 30 d'éther
- DB 90 d'alcool absolu + 19 d'éther
- KP 30 d'alcool absolu + 70 de benzine
- S 86 d'alcool à 85° + 10 de benzine + 2 de benzène + 2 d'éther
- JA 40 d'alcool à 96° + 50 de benzène + 10 de solvant naphtha + 0,5 d'acide oléique
- JB 30 d'alcool à 96° + 25 de benzine + 45 de benzène + 0,5 d'acide oléique

de Michaud (F. Michaud Ann. Phys. [9] 6. 315, 1926). Après avoir décrit en détail la marche des expériences, les auteurs constatent, d'après les résultats obtenus qui sont présentés sous la forme de graphique, que, quant aux carburants à base d'alcool qui forment des systèmes azéotropiques, le trajet des courbes qui correspondent aux carburants *PA*, *PB*, *PD*, *KP* est dans l'intervalle de températures de 1,5° jusqu'au point d'ébullition sous la pression atmosphérique très ressemblant. A des températures inférieures à 25° la tension de vapeur de ces carbu-

rants (et par là même la vitesse de leur évaporation pendant qu'ils sont aspirés dans le moteur) est moindre que la tension de vapeur de la benzine de commerce et des carburants *PC* et *DA*.

On a remarqué en outre que le trajet des courbes de la tension de vapeur pour les carburants *PC* et *DA* qui contiennent des quantités considérables de gazoline ou d'éther, ainsi que pour *DB* et *S* qui sont composés surtout d'alcool ou d'esprit de vin, est bien différent de celui des courbes pour les autres carburants.

Badania nad zamaskowaniem odczynu barwnego margaryny

Les recherches sur des cas d'insuccès de la réaction de Baudouin appliquée à la margarine

B. HEPNER i S. ZALC

Laboratorium D-rów B-ci Hepner w Warszawie

(Nadeszło 10 czerwca 1930)

Rafinowanie oleju sezamowego a odczyn barwny margaryny. Zależność tego odczynu od barwników, zawartych w margarynie. Ustawianie zamaskowania barwnikami. Wpływ oleju sezamowego zjełczatego na odczyn barwny Baudouin'a. Próby modyfikacji sposobu wykrywania wskaźnika margaryny.

W celu odróżnienia masła od margaryny wprowadziły europejskie ustawodawstwa żywnościowe szereg środków rozpoznawczych, obecność których daje się stwierdzić prostymi metodami analitycznymi. Jako takie środki rozpoznawcze znalazły zastosowanie: olej sezamowy, mączka kartoflana, lub też barwniki, jako to dwumetyloaminoazobenzen, oranż metylowy i inne. Rozporządzeniem z dn. 28 lutego 1929 r., oraz rozporządzeniem wykonawczym z dnia 8 czerwca 1928 r. („Monitor Polski” Nr. 39 z r. 1928), został wprowadzony olej sezamowy, jako środek rozpoznawczy w obrocie margaryną na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Jeszcze przed wprowadzeniem rozporządzenia o ustawowo obowiązującym dodatku oleju sezamowego, sfery gospodarcze wyraziły szereg zastrzeżeń natury technicznej i ekonomicznej, wyrażając obawę, że olej sezamowy nie będzie pewnym środkiem rozpoznawczym dla margaryny. Życie potwierdziło obawy wytwórców. Komplikacje, wynikłe na skutek zastosowania oleju sezamowego, znalazły odzwierciedlenie w rozległej i ciekawej dyskusji, prowadzonej na łamach „Przemysłu Chemicznego”.

W licznych przypadkach Urzędy Badania Żywności zakwestjonowały próby margaryny, nie zawierające jakoby przepisowego oleju

sezamowego, który w rzeczywistości był niewątpliwie przez producenta dodany. Na podstawie dokonanych przez nas doświadczeń nad szeregiem zakwestjonowanych prób margaryny, staraliśmy się znaleźć odpowiedź na pytanie, dlaczego pewne próby margaryny, wyprodukowanej z dodatkiem przepisowego oleju sezamowego, wykazują reakcję Baudouin'a w kolorze brązowym lub brąznoczerwonym. Margaryna taka może być kwestjonowana przez Urzędy Badania Żywności na podstawie ujemnego odczynu barwnego, mimo że, jak to wynika z podanych poniżej powodów, ma tu właściwie miejsce zniekształcenie istotnej barwy reakcji na olej sezamowy.

Urzędy Badania Żywności stosują, jako odczyn barwny na obecność oleju sezamowego, reakcję furfurolową, t. zw. odczyn Baudouin'a. Odczyn ten był stosowany przez nas we wszystkich przeprowadzonych badaniach. W pierwotnej formie wykonywanie odczynu Baudouin'a polegało na działaniu cukru oraz kwasu solnego na badane oleje. W obecności oleju sezamowego powstaje fioletowoczerwone zabarwienie warstwy wodnej¹⁾. Villavechi i Fabris stwierdzili, że barwa reakcji na olej sezamowy spowodowana jest przez furfurol, który się tworzy, jako produkt działania kwasu solnego na cukier. Reakcja Baudouin'a uległa więc modyfikacji w tym sensie, że zamiast cukru, użyto do reakcji furfurolu²⁾. W tej postaci stała się ona reakcją

¹⁾ Z. Chem. Grossgewerbe 771. (1878).

²⁾ Z. angew. Chem. 6. 17. (1893).

a
b
Rys. 1.

Próba na obecność barwników.

Rys. 2.

Reakcja Baudoin'a przed wyeliminowaniem barwników.

Rys. 3.

Reakcja Baudoin'a po usunięciu barwników zapomocą HCl.

Rys. 4.

Reakcja Baudoin'a po wyeliminowaniu barwników zapomocą KOH.

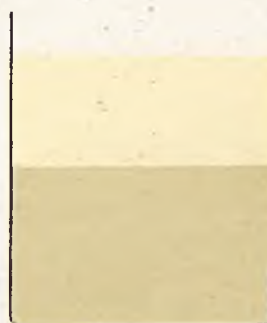
Rys. 5.

Odczyn barwny obowiązujący w Danji.

Rys. 6.

Zabarwienie po wstrząśnieniu silnie zjełczalego oleju sezamowego z HCl.

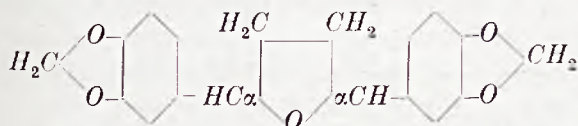

Rys. 7.

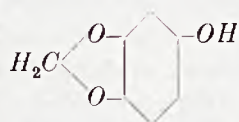
Zabarwienie po wstrząśnieniu słabo zjełczalego oleju sezamowego HCl.

przepisową na olej sezamowy pod nazwą reakcji B a u d o u i n'a. Badania, przeprowadzone na oleju sezamowym, mające na celu wyizolowanie zawartego w nim ciała, będącego właściwym czynnikiem, wywołującym barwny odczyn, doprowadziły do wyodrębnienia między innymi następujących części składowych:

1. Sezamina $C_{18}H_{16}O_5$, kryształy w postaci igieł, o punkcie topliwości $122,7^{\circ}$. Znajduje się w oleju sezamowym w ilości około 1%. Ustalono następujący wzór strukturalny sezaminy¹⁾:

2. Sezamol, fenol o punkcie topliwości $65,5^{\circ}$, zawarty jest w oleju sezamowym w ilości około 0,1%²⁾. Jest to eter metylenowy oksyhydrochinonu:

3. Sezamolina²⁾ $C_{20}H_{18}O_7$. Ciało o punkcie topliwości $93,6^{\circ}$. Pod wpływem kwasu solnego następuje rozpad hydrolytyczny sezamoliny na sezamol i saminę $C_{13}H_{14}O_5$, bezbarwne kryształy o punkcie topliwości 103° .

Z pośród wszystkich powyżej podanych substancyj, jedynie sezamol daje reakcję B a u d o u i n'a. Jest to więc istotny substrat reakcji barwnej oleju sezamowego.

Mimo, że reakcja B a u d o u i n'a jest czułym sprawdzianem obecności oleju sezamowego, i według rozmaitych autorów daje możliwość wykrycia nawet 0,1% zawartości oleju sezamowego, to jednak, jak wykazała praktyka, w zastosowaniu do margaryny, jako reakcja kontrolna na obecność przepisowego oleju sezamowego w margarynie, może w pewnych przypadkach całkowicie zawieść.

Do czynników, mających wpływ na zahamowanie odczynu barwnego oleju sezamowego należy:

1. Nieodpowiednie rafinowanie oleju sezamowego:

a) przez użycie środków odbarwiających, mających wpływ na odczyn barwny oleju.

Doświadczenie uczy, że w przypadku użycia kwaśnych ziem krzemkowych do rafinowania oleju sezamowego, traci on własności dawania odczynu barwnego. Należy przypuścić, że zachodzi wydzielanie się wspomnianego powyżej wolnego sezamolu, oraz zanikanie tego lotnego (szczególnie w wysokiej temperaturze) ciała.

b) przez zbyt wysokie ogrzanie oleju podczas rafinowania.

Już H. Heller¹⁾ zwrócił uwagę, że olej sezamowy rafinowany powyżej 200° nie daje odczynu według B a u d o u i n'a. Spostrzeżenie to zostało również przez nas potwierdzone.

Użycie nieodpowiednio rafinowanego oleju sezamowego przez polskich, względnie gdańskich producentów, nie może być brane pod uwagę, jako przyczyna zaniku odczynu barwnego, gdyż olej sezamowy jest każdorazowo w fabrykach margaryny badany według przepisów „Monitora Polskiego” Nr. 139 z r. 1928.

Nieodpowiednie rafinowanie uznać można jako powód zaniku odczynu barwnego jedynie wtedy, gdy do osnowy margaryny zostały użyte tłuszcze w stanie surowym i samo rafinowanie przeprowadzono już w osnowie margarynowej. W ten sposób na skutek zbyt wysokiego ogrzania osnowy tłuszczowej, nastąpić mógł zanik reakcji barwnej w margarynie. Niewątpliwie niektóre przypadki zaniku odczynu barwnego margaryny w czasie, kiedy producenci niedostatecznie stosowali się do nowego jeszcze rozporządzenia, muszą być złożone na karb tego rodzaju fabrykacji.

2. Zamaskowanie odczynu barwnego przez barwniki organiczne.

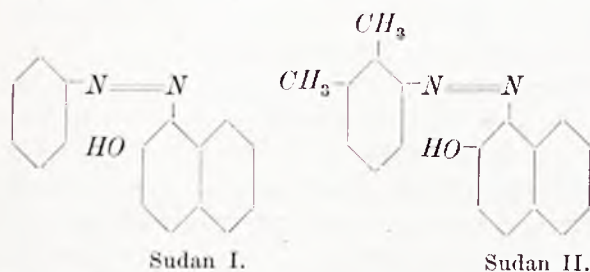
Będąc w posiadaniu wielu prób margaryny, dających reakcję furfurolową B a u d o u i n'a w kolorze brunatnym, a które przed stosunkowo niedawnym czasem, zbadane u producentów, dawały intensywną reakcję fioletową, staraliśmy się to zagadnienie zniekształcenia się odczynu barwnego oświetlić. Doświadczenia przeprowadziliśmy na zjeleczonych próbach margaryny, oraz na oleju sezamowym. Brunatno-czerwone zabarwienie, otrzymane w przepisowej reakcji B a u d o u i n'a, robi wrażenie barwy wypadkowej. Należy zwrócić uwagę, że do barwienia margaryny używa się barwników, niepozostających bez wpływu na wyniki odczynu barwnego. Stosuje się barwniki

¹⁾ Biochem. Z. 197, 1—7. (1928).

²⁾ Z. Unters. Lebensmittel 56, 187.—94.

¹⁾ Allg. Oel-und Fett. Ztg. 25. 315—316.

organiczne, posiadające grupy wodorotlenowe, lub też aminowe. Przeważnie używa się mieszaniny barwników Sudan I i Sudan II o wzorach następujących¹⁾:

Barwniki te w reakcji B a u d o i n ' a przechodzą do warstwy wodnej, zabarwiając ją intensywnie i pokrywając właściwą barwę reakcji. Barwa ta, co prawda niezbyt intensywnie, lecz wyraźnie, występuje po odpowiednim wyeliminowaniu barwników z margaryny. Daje się tu zatem stwierdzić zjawisko zamaskowania reakcji barwnej, które najwybitniej występuje na margarynie zjełczałej. Doświadczenia nasze przeprowadzane były na takiej właśnie margarynie. Usuwanie barwników uskuteczniłszy przez wstrząsanie roztworu margaryny w eterze naftowym z wodnym ługiem potasowym, lub też z kwasem solnym, aby przeprowadzić do roztworu wodnego barwniki, zawierające grupy wodorotlenowe, względnie aminowe. Ze względu na charakter fenolowy używanych do barwienia barwników, w przeważającej liczbie przypadków usuwaliśmy zamaskowanie reakcji barwnej przez wstrząsanie z ługiem potasowym. Wystarczy przytem jeden tylko raz uskutecznić wstrząsanie z ługiem, by zamaskowanie reakcji usunąć i otrzymać w reakcji furfurolowej wprawdzie niezbyt intensywne, lecz wyraźne i czyste zabarwienie czerwone. Postępowaliśmy w sposób następujący: 10 cm³ stopionej margaryny rozpuszczano w 10 cm³ eteru naftowego i wstrząsano z 15 cm³ 30%-owego KOH. Po odstaniu się warstw oddzielano warstwę wodną, eterową zaś brano wprost do reakcji B a u d o i n ' a. W pewnych przypadkach margaryna zawiera barwniki, dające się łatwiej usunąć zapomocą kwasu. Poznaliśmy to, porównując zabarwienie warstwy wodnej po wstrząsaniu w próbówce pewnej objętości roztworu eterowego margaryny

z taką samą objętością kwasu solnego o cięż. wł. 1,12 z zabarwieniem, uzyskanem po wstrząsaniu z ługiem potasowym. Stosujemy wówczas do usunięcia zamaskowania kwas solny 1,12, przyczem wstrząsanie powtarzamy dwu, lub trzykrotnie. Na zjełczalych próbach margaryny stwierdziliśmy, że zamaskowanie reakcji spowodowane w nich zostało przez oddziaływanie produktów zjełczenia na barwnik, zawarty w margarynie. Lotne z parą wodną produkty zjełczenia margaryny nie są tu istotnym czynnikiem, będącym przeszkodą w reakcji, gdyż samo oddystylowanie ich, aż do zaniku zjełczalego zapachu nie wpływa na zanik brunatnego zabarwienia, maskującego reakcję B a u d o i n ' a. Dopiero wstrząsanie z ługiem potasowym umożliwiło uzyskanie w reakcji furfurolowej wyraźnego fioletowo-czerwonego zabarwienia. Zabarczenie to porównywano z próbą ślepą, wykonaną z margaryną, nie zawierającą oleju sezamowego i poddaną tym samym procesom, co próba główna. Próba ślepa dała jedynie ślady zabarwienia.

Na załączonej tablicy barwnej podany jest jeden z przypadków zamaskowania reakcji B a u d o i n ' a.

Rysunek 1: Reakcja na obecność barwników w margarynie:

a) Zabarczenie warstwy wodnej po wstrząśnięciu roztworu eterowego margaryny z kwasem solnym.

b) Zabarczenie warstwy wodnej po wstrząśnięciu z ługiem potasowym.

Rysunek 2: Reakcja furfurolowa, wykonana z margaryną wraz z zawartymi w niej barwnikami.

Rysunek 3: Barwa reakcji po wyeliminowaniu barwników z pomocą HCl.

Rysunek 4: Reakcja B a u d o i n ' a po usunięciu barwników z pomocą KOH.

Rysunek 5: Barwa reakcji furfurolowej, obowiązująca w Danji, ustalona przez duńskie ustawodawstwo żywnościowe.

3. Zjełczaly olej sezamowy.

Omówiliśmy powyżej zjawisko zamaskowania reakcji B a u d o i n ' a przez barwniki, zawarte w margarynie. W doświadczeniach naszych z olejem sezamowym stwierdziliśmy istnienie jeszcze innej przyczyny otrzymania w reakcji furfurolowej zabarwienia brunatnego, które nie wyklucza bynajmniej obecności oleju sezamowego. Już w pewnym

¹⁾ Ullmann Enz. d. techn. Chemie III 290 i VIII 271.

nieznacznym stopniu zjełczały olej sezamowy, wstrząsany ze stężonym kwasem solnym w stosunku objętościowym 1:1, powoduje przemijające zabarwienie kwasu solnego żółto-zielone, zielone, niebiesko-zielone. Olej mocno zjełczały daje nawet intensywne szmaragdowo-zielone zabarwienie (rysunek 6). Słabo zjełczały olej wykazuje słabe, szaro-zielone zabarwienie. (rysunek 7).

W toku dokonywanych przez nas prób staraliśmy się poznać technikę wykonywania reakcji sezamowej B a u d o u i n ' a. Próbowaliśmy mianowicie zmieniać stężenie kwasu solnego stosownie do uwag F. R i c h a r d a ¹⁾, który twierdzi, że stężony kwas solny daje niepewne rezultaty i zaleca używanie stężeń niższych. Badania nasze nie potwierdziły wniosków F. R i c h a r d a. Natomiast stosownie do ciekawego spostrzeżenia G y u l ' a P o l S c h o l z a, dotyczącego zastąpienia furfurołu przez wanilinę, wykonaliśmy szereg reakcyj B a u d o u i n ' a, używając zamiast furfurołu 1%-owego alkoholowego roztworu waniliny. Barwa reakcji występowała z trwałym, intensywnym odcieniem fioletowo-czerwonym.

Reasumując powyższe, należy stwierdzić, że:

1. Odczyn barwny oleju sezamowego jest zależny od sposobu rafinowania oleju. Kwaśne czynniki oraz wysoka temperatura (ok. 180°) powodują zanik reakcji B a u d o u i n ' a.

2. Użycie surowego oleju sezamowego i rafinowanie osnowy tłuszczowej powyżej 180° prowadzi do zaniku odczynu barwnego.

3. Zjełczenie oleju sezamowego oraz margaryny jest przyczyną, że substancje te pod wpły-

¹⁾ J. Pharm. et Chim. [8] 4. 394—396 (1926).

wem działania samego kwasu solnego, dają zabarwienie intensywne, powodujące tem samem zamaskowanie odczynu B a u d o u i n ' a.

4. Celem usunięcia barwników o charakterze fenolowym, używanych do zabarwienia margaryny i wpływających na zamaskowanie reakcji furfurołowej, użyć należy ługu potasowego.

5. We wszystkich przypadkach, gdy do badania użyta została zjełczala margaryna, reakcja B a u d o u i n ' a może zawieść.

ZUSAMMENFASSUNG.

Beitrag zur Ausführung der B a u d o u i n ' s c h e n R e a k t i o n .

Gestützt auf die Tatsache, dass in einigen Fällen die Margarine trotz eines nachweislichen Zusatzes von Sesöl keine B a u d o u i n ' s c h e F a r b r e a k t i o n zeigte, haben die Verfasser nach der Ursache des Versagens dieser Reaktion geforscht, und sind zu dem Resultat gekommen,

1) dass die Farbreaktion des Sesöls von der Methode der Raffinierung abhängig ist und dass die Raffinierung mit aktiver Bleicherde, sowie die Anwendung einer Temperatur von über 180° zu einer Schwächung der B a u d o u i n ' s c h e n R e a k t i o n führen,

2) dass die Raffinierung des Fettansatzes bei einer Temperatur von über 180° zu einer Schwächung der B a u d o u i n ' s c h e n R e a k t i o n führt,

3) dass das Ranzigwerden von Sesöl bezw. Margarine zur Bildung von Substanzen, die schon allein unter Einwirkung der Salzsäure eine intensive Farbreaktion geben, führt. Diese Reaktion der ranzigen Margarine mit konzentrierter Salzsäure kann als Ursache der Verschleierung der B a u d o u i n ' s c h e n R e a k t i o n angenommen werden,

4) dass zur Entfernung der Anilinfarbstoffe mit Phenolgruppen, die eine Verschleierung der Farbreaktion der Margarine verursachen, 30% Natronauge verwendet werden soll.

Wpływ aparatu odpędowego i innych czynników na jakość spirytusu

L'influence de l'appareil de distillation et des autres facteurs sur la qualité et les propriétés de l'alcool.

T. CHRZĄSZCZ i J. RESZETNIAK

Z Zakładu technologii rolniczej Uniwersytetu Poznańskiego, oraz Naukowej Organizacji Gorzelnictwa
Ośrodek — Poznań, w Poznaniu.

W poprzedniej pracy nad spirytusem²⁾, otrzymanym w gorzelniach rolniczych starali-

śmy się wyjaśnić, od czego zależą jego własności, oraz ilość i jakość substancyj, które go zanieczyszczają. Wnioski, jakie wówczas wyprowadziliśmy, zakończyliśmy poglądem, że otrzymane

²⁾ T. Chrzaszcz, A. Kłodnicki i J. Suchodolski — Przemysł Chem. 13. 257. (1929).

wyniki nie są jeszcze dostatecznie pewne, i że trzeba je zrewidować i rozpatrzyć na materiale liczniejszym. Opierając się na tym poglądzie, pobraliśmy w kampanji 1928/29 przy pomocy instruktorów Naukowej Organizacji Gorzelnictwa 144 próby spirytusu ze 132 gorzelń, w podobny sposób jak poprzednio, badając równocześnie na miejscu warunki i wyniki pracy przy otrzymaniu spirytusu, którego próbę poddano następnie badaniom w laboratorium.

Badania, związane z pobraniem spirytusu były następujące:

a) zawartość skrobi w ziemniakach, oraz ich odmiana i zdrowotność?

b) pochodzenie i własności wody użytej w gorzelnii?

c) jakość i siła diastatyczna siodu?

d) sposób gotowania i seukrowania ziemniaków, oraz gęstość i kwasowość zacieru słodkiego?

e) gęstość, kwasowość i czystość biologiczna zacieru odfermentowanego?

f) gęstość i kwasowość wywaru?

Próby pobranego spirytusu poddano badaniu w laboratorium w następującym kierunku:

1) smak i zapach. Oczenę wykonano komisyjnie, i zestawiono w skali od 1-10. Najlepszą ocenę degustacyjną określono przez 1, poczem stopniowo coraz gorsze, aż do 10-ej.

2) barwę i klarowność oznaczono w stosunku do wody dystylowanej.

3) moc spirytusu oznaczono jak w pracy poprzedniej.

4) aktywną kwasowość oznaczono jak w pracy poprzedniej.

5) kwasowość mianowaną oznaczono jak w pracy poprzedniej.

6) etery oznaczono jak w pracy poprzedniej.

7) fuzle oznaczono jak w pracy poprzedniej.

8) aldehydy oznaczono jak w pracy poprzedniej.

9) furfuroł oznaczono jak w pracy poprzedniej.

10) alkohol metylowy oznaczono jak w pracy poprzedniej. Ilość jego określono skalą od 1—3 w ten sposób, że „ślady” alkoholu metylowego oznaczono przez 1, „wyraźną reakcję”

przez 2, „dużą ilość” przez 3. Tylko w tym ostatnim wypadku obecność alkoholu metylowego jest stanowczo pewna. Przy „reakcji wyraźnej” występuje barwa dostatecznie ostro, jednak często wykazuje odcienie, które odchylają się od typowej barwy reakcji morfinowej. Ponieważ w spirytusie znajdują się różne i w różnej ilości zanieczyszczenia, które mogą wpływać na czystość reakcji morfinowej, powodując zmianę tonu i odcienia barwy, przeto obecność w tych razach alkoholu metylowego nie jest bezwzględnie pewna. Reakcji tej nie możemy jednak zaliczyć do śladów, gdyż występuje ona całkiem ostro, tylko w odcieniu barwy niedosć pewnie. W poprzedniej pracy w wypadkach, gdzie stwierdzaliśmy tylko lekkie zabarwienie (ślady), oraz inne stonowanie barwy, uważaliśmy to za brak alkoholu metylowego. W niniejszej pracy, wobec całkiem pewnego stwierdzenia alkoholu metylowego w całym szeregu spirytusów, uznaliśmy poprzednie stanowisko za niesłuszne. Jeżeli jedne spirytusy mają względnie dosyć dużą ilość alkoholu metylowego, to inne mogą i muszą mieć go ilości drobne, oraz ślady. Z tego też powodu, podajemy z powyższem zastrzeżeniem określenie znalezionej ilości alkoholu metylowego.

11) siarkowodór oznaczono jak w poprzedniej pracy.

12) zdolność odbarwienia nadmanganianu potasowego oznaczono jak w poprzedniej pracy.

Wyniki tych badań zestawiamy w tablicach 1 i 2 na stronach 418 i 424. Podajemy tu wyniki 134 prób spirytusu, pochodzących z 129 gorzelń. Pewna różnica w ilości wykonanych, a podanych tu analiz pochodzi stąd, że przy rewizji stwierdziliśmy, że w kilku wypadkach nie zachowano dostatecznej ścisłości przy pobieraniu przeciętnej próby spirytusu i z tego powodu uznaliśmy za słuszne analiz tych prób spirytusu w powyższem zestawieniu nie uwzględniać.

Wpływ aparatu odpędowego na jakość spirytusu.

Próby spirytusu były pobrane z rozmaitych aparatów odpędowych, a mianowicie z 41 aparatów miedzianych, z których było 12 dwusłupowych, 21 jednosłupowych, oraz 8 kubłowych do roboty perjodycznej. Dalej były 93 aparaty żelazne, z tego 25 wewnątrz emalowanych.

T A B L I C A 3.

Zawiera	S p i r y t u s z a p a r a t ó w								
	miedzianych:			żelaznych:			kubłowych:		
	najwię- cej:	naj- mniej	śred- nio:	najwię- cej:	naj- mniej:	śred- nio:	najwię- cej:	naj- mniej:	śred- nio:
moc w °Tr.	95,47	84,15	91,01	93,72	82,92	89,73	90,61	81,17	88,07
ocena degustacyjna	1	10	3,6	1	10	4,3	6	9	7,8
<i>P_H</i>	4,79	6,78	5,61	4,00	6,80	5,33	4,50	6,15	5,32
kwasowość mg kw. oct.	83,3	13,8	39,3	157,6	13,9	51,4	105,4	28,1	60,5
eterów mg.	515,0	217,9	380,8	1192,6	180,3	403,6	817,2	326,7	488,7
fuzlu % obj.	2,316	0,047	0,399	0,732	0,079	0,411	0,551	0,248	0,418
aldehydów % obj.	0,014	0,001	0,007	0,020	0,002	0,0076	0,019	0,006	0,0135
furfurołu % obj.	0,002	0,0	0,0002	0,001	0,0	0,00011	0,030	0,003	0,0104
alkoholu metylowego	3,0	0,0	1,3	3,0	0,0	1,5	3,0	0,0	1,5
siarkowodoru	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
czas odbarwiania									
<i>K MnO₄</i> w sek	1470,0	120,0	665,0	1850,0	15,0	561,0	500,0	50,0	185,0

Jeżeli analizy spirytusu zestawimy według jakości materiału aparatu odpędowego, przy-
czem oddzielnie ujmijemy spirytus z aparatów
kubłowych, to obraz wpływu aparatu odpędo-
wego na jakość spirytusu przedstawi nam
tablica 3.

Z zestawienia powyższego wynika przede-
wszystkiem, że najwyższą moc wykazuje spiry-
tus pochodzący z aparatów miedzianych, naj-
niższą z aparatów kubłowych. Wskazuje to na
doskonalenie się i rozwój techniczny aparatu
miedzianego do roboty ciągłej w stosunku do
aparatu kubłowego. Przeciętna moc spirytusu
z aparatów miedzianych była 91,0° Tr., z apar-
tów żelaznych 89,7° Tr., zaś w kubłowych
88,1° Tr. Również charakterystyczne są liczby
najniższej mocy spirytusu, jaki otrzymano na
poszczególnych typach aparatu odpędowego.

Porównując jakość spirytusu, otrzymanego
z powyższych typów aparatu odpędowego,
widzimy, że najgorszym, a przytem zdecydowa-
nie złym jest spirytus, pochodzący z aparatów
kubłowych. Dalej przeciętne liczby wskazują, że
spirytus z aparatów miedzianych jest lepszy,
niż z żelaznych. Jeżeli jednak rozpatrzy się
liczby graniczne, to dojdziemy do przekonania,
że tak z aparatów żelaznych, jak i miedzianych
otrzymuje się, z przyczyn bliżej nieznanymi,

spirytus różnej jakości, bo od bardzo dobrego
do całkiem złego. Z aparatu miedzianego
otrzymano n. p. spirytus o wyjątkowo wysokiej
zawartości fuzlu, z drugiej strony najdłuższy
czas odbarwiania nadmanganjanu potasowego
spotkano przy spirytusie z aparatu żelaznego.
Równocześnie widzimy, że jakość materiału
użytego na sporządzenie aparatu odpędowego
nie pozostaje w wyraźnej korelacji z własnoś-
ciami degustacyjnymi i stopniem zanieczysz-
czeń spirytusu, otrzymanym z tych poszcze-
gólnych aparatów odpędowych.

Różna jakość spirytusu z poszczególnych
aparatu, mimo, że przeciętnie lepszym okazał
się z aparatów miedzianych, niż żelaznych,
wysuwa pytanie, czy na tę jakość spirytusu
nie wpływa typ aparatu? Przemawiałby za
tem aparat kubłowy, który, jako typ prymi-
tywnej konstrukcji, daje równocześnie lichy
spirytus. Chodzi zatem o rozpatrzenie, z jakich
aparatu otrzyma się lepszy spirytus, czy
z jedno- względnie dwusłupowych, dalej z
aparatu emaljowanych czy żelaznych nie-
emaljowanych, oraz z jakiej konstrukcji tych
ostatnich?

Wpływ aparatu jedno- i dwusłupowego
na jakość spirytusu wykazuje zestawienie
uskutecznione w tablicy 4 (str. 438).

TABLICA 1.

Nr. porządkowy gorz.	Data pobrania prób spir.	Szczegóły urządzenia gorzelni						Produkty		
		Kadzie fermentacyjne		Aparat odpędowy				Ziemniaki lub inne surowce		
		Materiał	Urządzenie	Materiał	Konstrucja	Fabryka maszyn	Rok ustawienia	Gatunek i odmiana	Skrobliwość w %	Zdrowotność
1	7/1	dąb	otwart.	miedź	1-słupowy	Dziabaszewski Poznań	1928		17,6	zdrowe
2	18/3	"	"	"	"	"	1927	Wohltmann	19,5	"
3	11/4	"	"	"	"	"	1928	"	20,0	zgniłe
4	17/12	"	"	"	"	"	1928	"	20,0	zdrowe
5	27/2	sosna	"	"	"	Warnicke Ziolkowski Poznań	1901	Hindenb.	18,4	nagnile
6	31/1	"	"	"	"	"	1928	Parnasia	20,5	zdrowe
7	12/12	"	"	"	"	"	1928	Industria	20,3	"
8	28/11	żelazo	zam.	"	"	"	1910	Deodary	19,0	"
9	12/3	dąb	otwart.	"	"	"	1914	Pepo i Deodary	—	zmarznięte
10	16/4	sosna	"	"	"	"	1926	Pepo	17,5	miękkie gnijące rak ziemn.
11	20/3	dąb	"	"	"	"	1928	Parnasia	20,8	zmarznięte
12	18/12	beton	"	"	"	"	1926	Wohltmann	21,4	zgniłe
13	15/3	dąb	"	"	"	"	1914	Wohltmann	17,7	namarżnięte
14	24/2	bet. smol.	"	"	"	"	1907	"	17,0	zdrowe
15	29/4	sosna	"	moś.	"	Pluentsch Stupia Wagner	1915	"	16,2	odtajale w kop.
16	28/1	żelazo	zamk.	miedź.	"	Cüstrin-Neust.	1915	Deodary	18,2	zdrowe
17	4/5	sosna	otwart.	"	"	Schmidt-Nauen	1901	Industria	15,0	nagnile sucha i mokra
18	25/4	"	"	"	"	"	1899	mieszane	15,7	zgnilizna
19	23/1	dąb	"	"	"	Perzyński-Poznań	1905	"	18,0	zdrowe
20	22/1	sosna	"	"	"	Paucksch Landsberg	1905	Deodary	18,0	"
21	9/5	"	"	"	"	"	1905	mieszane	13,2	odtajale i zgniłe
22	14/4	dąb	"	"	2-słup.	Rauhut-Oborniki	1928	Wohltmann	18,5	"
23	20/2	sosna	"	"	"	Paucksch-Landsberg	1897	Parnasia	15,0	zmarznięte
24	25/3	dąb	"	"	"	"	1906	Wohltmann	16,0	"
25	26/4	sosna	"	"	"	Technika Gorz. Warszawa	1928	Parnasia	16,1	odtajale nagnile
26	26/2	"	"	"	"	Peiser-Fraustadt	1902	Deodary	22,5	zdrowe
27	13/2	"	"	"	"	Paulus-Poznań	1901	Wohltmann	20,0	zmarznięte
28	9/4	"	"	"	"	Krysiewicz Poznań	1890	Wohltm.	18,3	zdrowe
29	21/2	dąb	otwart.	"	"	"	1906	Industria	19,5	lekko zmarznięte
30	26/1	"	"	"	"	Ziolkowski Poznań			20,6	zmarznięte
31	30/1	jodła	"	"	"	Dziabaszewski Poznań	1906	Deodary	20,0	zdrowe
32	3/1	dąb	"	"	"	Stenzel, Ostrów A. Dutkiewicz Rogoźno	1904			"
33	8/12	"	"	"	"	"	1910		16,2	częściowo zgniłe
34	27/2	sosna	"	drzewo	kubkowy	"	1916	mieszane	16,2	zmarznięte
35	13/2	"	"	"	"	"		Model	19,8	"
36	28/11	"	"	"	"	Ziolkowski Poznań	1901	Pepo	12,0	lekko nagn. częściowo zmarznięte
37	26/4	"	"	"	"	"	1897	Silesia	17,0	zmarznięte
38	21/3	"	"	"	"	R. Dähne Frankfurt Majster,		Deodary	16,0	zdrowy
39	27/4	"	"	miedź	"	Koronowo Ziolkowski Poznań		"	15,5	"
40	18/1	dąb	"	"	"	"	1925	Silesia	17,0	"
41	27/5	sosna	"	"	"	"		Deodary	18,0	"
42	8/3	dąb	"	żelazo	1-słupowy	Avenarius Berlin	1917	Juvenal	16,0	zmarzn. zgnil. wewnętrzna
43	5/1	sosna	"	"	"	"	1915	Wohltman	19,0	zdrowy

TABLICA 1.

Produkty			Techniczny przerób									UWAGI	Nazwa gorzelnia
Woda		Siła diast. stodu	Zacier słodki				Zacier odfermentowany			Wywar			
Pochodzenie	Jakosc		Gotowano przy atm.	Seukrowano	Gęstość Ballg.	Kwasowość ° Delbr.	Gęstość ° Ballg.	Kwasowość ° Delbr.	Zakażenie	Gęstość ° Ballg.	Kwasowość ° Delbr.		
studn.	licha	87		dobrze	20,8	0,4	1,8	1,1	lekkie	5,8	0,95	alkohol 4,6% w wywarze 2-dobowa przy- ciera na H ₂ SO ₄	Kla
„	dobra	87	3,5	„	22,0	0,7	1,0	0,9	—	4,2	0,7		Lue
staw	zła	77	4,0	„	18,2	0,6	2,1	1,8	kw. oct.	3,9	1,6		Sim
„	„	90	4,0	źle	21,5	0,6	3,0	1,4	silne	6,0	1,0		„
studn.	dobra	97	4,0	dobrze	18,5	0,6	1,75	1,1	lekkie	4,0	0,8		Ski
„	„	87	4,0	„	21,0	0,6	0,7	0,9	—	3,9			G. S.
„	dobra	93	4,0	„	23,0	0,6	0,7	0,85	—	4,3	0,7		Pii
„	„		3,5	dostat.	19,3	0,4	2,2	0,8	—	5,5	0,55		Bewo
staw	zła	91	4,0	„	20,6	0,8	1,6	1,1	lekkie	3,1	0,8		Rowo
studn.	dobra	97	3,5	dobrze	22,0	0,7	1,5	1,2	„	4,0	0,8		Rzawo
„	dość d.	93	3,25	„	22,0	0,4	1,35	0,8	—	4,4	0,75		Oba
„	dobra	70	4,0	niedostat.	20,0	0,5	4,7	2,15	b. silne	5,0	1,55		Miwo
„	licha	90	3,5	dostat.	21,5	0,45	1,7	0,9	—	4,2	0,7		Roca
„	„	87	3,0	niedostat.	19,5	0,6	3,6	1,6	silne	6,4	1,3		Bzo
„	dość						1,4	1,4					
rzeka	dobra	83	4,0	dostat.	20,8	0,6	2,3	1,5	„	4,6	1,2		Kło
„	licha	87	3,7	dobrze	22,0	0,6	1,2	0,85	—	4,1	0,65		Łuwo
staw	„	87	3,5	niedostat.	21,0	0,6	1,8	1,1	lekkie	4,0	0,75		Luwa
stud.	„	77	3,25	dobrze			1,2	0,9	—	3,8	0,8		Suin
staw	dobra	83	4,0	źle	23,0	0,55	5,6	1,25	lekkie	7,2	0,95		Sło
stud.	dobra	87	3,5	dostat.	23,0		1,2	1,3	„	4,3	1,0	Wy	
staw	dość d.	70	3,5	niedostat.	18,0	0,6	6,1	2,8	b. silne	4,8	1,8	Rzwo	
stud.	b. dobra	97	3,5	dostat.	21,0	0,6	2,1	1,0	—	4,7	0,85	Łowo	
jezioro	licha	83	3,5	„	24,3	0,5	2,3	1,0	—	6,6	0,8	Ski	
stud.	dość d.	90	3,0	„	21,0	0,7	2,2	0,9	—	5,7	0,8	Za	
staw	zła	87	3,5	źle	16,0	0,45	6,2	1,9	b. silne	6,5	1,1	Kano	
„	„	90	3,0	dostat.	21,5	0,9	2,3	0,9	—	6,1	0,8	Prwo	
stud.	dobra	97	4,0	„	20,0	0,65	1,6	1,0	—	4,5	0,9	Owo	
staw	zła	93	3,5	dobrze	18,7	0,6	1,2	1,15	lekkie	4,0	1,0	Lów	
studnia	dobra	97	4	„	21,5	0,65	1,6	0,8	—	4,7	0,6	D	
staw	licha	83	3,5	dostatecz.			1,6	0,8	—			Ma	
studnia	dobra	87	3,5	dobrze			1,2	0,9	—	4,5	0,7	Pa	
ściekowa	zła	83	3,5	dostatecz.			1,8	1,0	—	3,9	0,8	P	
studnia	dobra	73	3,0	niedostat.			6,9	2,5	b. silne	8,7	2,1	J	
artezyj.	„	73	3,5	dostat.	17,0	0,4	2,0	0,9	—	3,7	0,65	Cho	
studnia	„	97	3,0	„			2,3	1,2	l. zakaż.	3,8	0,6	Wi	
„	„												
staw	licha	57	3,5	„			1,1	0,82	—			Gr	
studnia	dobra	93	3,0	dobrze			1,4	0,8	—	3,8	0,65	TW	
„	licha	93	3,5	niedost.	21,0	0,4	2,5	0,9	—	4,2	0,7	Sz	
staw	dość d.	87	3,5	dostat.	18,9	0,6	1,8	0,9	—	2,6	0,5	Sz	
st. artez.	dobra	87	3,5	„			1,6	0,8	—	3,3	0,5	Gr	
sadzaw.	licha	77	3,5	dobrze	20,5	0,5	2,0	1,65	b. silne	4,7	1,5	T	
rieczna	„												
studn.	licha	93	3,5	dostat.	21,0	0,7	3,0	1,1	lekkie	5,5	0,85	Ch	
z pól.	„	80	3,5	„			2,1	0,95	—	3,9	0,6	Li	

Nr. porządkowy gozr.	Data pobrania prób. spir.	Szczegóły urządzenia gorzelni						Produkty		
		Kadzie fermentacyjne		Aparat odpędowy				Ziemniaki lub inne surowce		
		Materiał	Urządzenie	Materiał	Konstrukcja	Fabryka maszyn	Rok ustalenia	Gatunek i odmiana	Skrobliwość w %	Zdrowotność
44	17/4	dąb	otwart.	żelazo emalj.	1-słup.	Awenarius Berlin	1915	Wohltman	17,5	zdrowe
45	9/3	„	„	„	„	„	1927	Parnasia	15,9	„
46	4/4	zelaz.	hermet.	„	„	„	1918	„	14,1	„
47	24/1	sosna	nakryw.	„	„	„	1917	Model	17,5	„
48	17/2	„	otwar.	„	„	„	1917	Deodary	22,0	„
49	22/2	dąb	„	„	„	„	1920	Deodary	17,0	zamarznięte zgnile
50	16/1	sosna	„	„	„	„	1916	Parnasia	18,7	zamarznięte
51	30/4	„	„	„	„	„	1918	mieszane	20,0	zgnile
52	11/1	„	„	„	„	„	1917	„	17,0	„
53	16/2	„	„	„	„	„	1910	Deodary	19,0	zamarznięte
54	2/3	terow.	„	„	„	„	„	Wohltman	18,1	zdrowe
55	10/5	sosna	nakryw.	„	„	„	„	Deodary	„	zgnily po od-tajaniu w kope.
56	16/2	dąb	drew.	„	„	„	1915	Wohltman	14,3	zamarznięte
57	7/4	sosna	otwart.	„	„	„	1918	Wohltman	22,5	zamarznięte
58	20/3	„	„	„	„	„	„	Alma	14,8	„
59	23/2	„	„	„	„	„	„	Wohltman	17,5	zmarzłe odta-jale w kopecu
60	16/2	świerk	„	„	„	„	1916	„	18,5	zmarznięte
61	15/3	dąb	„	„	„	„	1916	Parnasia	14,1	nagnile
62	4/II	sosna	„	żelazo emalj.	„	„	1918	Wohltman	18,0	„
63	27/3	„	„	„	„	„	1907	Deodar	17,7	zdrowe
64	21/10	dąb	„	„	„	„	1918	„	19,3	namarz. i część zgnile
65	26/3	sosna	„	„	„	„	1917	czzerwone	18,0	zgnile
66	29/1	„	„	„	„	„	1918	Wohltman	16,4	zdrowe
67	26/2	„	„	żelazo	„	Gay-Kluczbork	1916	Deodar	11,5	sucha zgnil.
68	2/II	„	„	„	„	„	1916	Wohltman	15,9	namarznięte
69	22/2	„	„	„	„	„	1916	Deodar	16,4	zmarznięte
70	21/2	„	„	„	„	„	1917	Hindenvb.	16,4	namarznięte
71	23/4	„	„	„	„	„	1917	Deodary	17,5	zmarznięte
72	2/3	„	„	„	„	Wagener-Custrin	1915	Deodary i	14,6	„
73	—	dąb	„	„	„	„	1914	Wohltman	21,4	zgnil. i zmarz.
74	20/4	sosna	nakr.	„	„	„	1917	Wohltman	18,5	zdrowe
75	27/2	żelazo	zamkn.	„	„	„	1918	Parnasia	17,7	zmarznięte
76	10/I	„	„	„	„	„	1917	Industria	17,7	i nagnile
77	31/1	sosna	otwart.	„	„	„	1917	Parnasia	17,5	„
78	20/3	„	„	„	„	„	1904	wycierka	17,5	zdrowe
79	20/2	dąb	„	„	„	Sachsenberg	1916	Jubell	18,0	zgnil. i zmarz.
80	7/3	sosna	„	„	„	Rosslau	1917	Deodar	19,1	„
81	6/4	„	„	„	„	„	1883	Deodar	19,1	„
82	17/12	„	„	„	„	„	1917	Industrial	15,7	zmarznięte
83	1/2	„	„	„	„	Christoph-Niesky	1917	Wohltman	21,1	zdrowe
84	15/1	„	„	„	„	„	„	Deodary	19,0	zmarzłe
85	20/2	„	„	„	„	„	„	Industria	14,7	zmarznięte
86	30/4	„	„	„	„	Horstmann Starogard	1902	„	„	nagnile

Produkty			Techniczny przerób									UWAGI	Nazwa gozrzelni
Woda		Sila diast. siodu	Zacier siodki				Zacier odfermentowany			Wywar			
Pochodzenie	Jakość		Gotowano przy atm.	Scukrowano	Gęstość Ballg.	Kwasowość Delbr.	Gęstość Ballg.	Kwasowość Delbr.	Zakażenie	Gęstość Ballg.	Kwasowość Delbr.		
studnia	licha	83	3,5	dostat.			1,6	1,7	b. silne	3,6	1,0		GW
„	dość d.	90	3,75	dobre	18,0	0,6	1,8	0,8	—	4,3	0,6		GP
„	dobra	83	3,5	dostat.	21,0	0,6	1,4	0,75	—	4,3	0,55		Gó
„	„	83	3,0	b. dobre	19,0	0,6	1,8	1,1	lekkie	3,0	0,8		PK
„	b.dobre	87	3,2	„	22,0	0,7	0,9	1,0	—	3,8	0,65		Pa
„	licha	80	4,0	dostat.			1,6	0,8	—				
„	licha	80	4,0	dostat.	21,5	0,5	1,7	0,9	—	5,2	0,65		Pa
stawow studnia	licha	70	3,5	dobre	22,0	0,5	1,7	0,9	—	5,0	0,7		Lu
„	dobra	93	4,0	„			0,8	1,3	silne	3,1	0,9		Mir
„	„	97	4,0	„	20,0		2,1	0,9	—	4,3	0,6		Sam
„	b.dobra	80	3,5	dostat.	18,0	0,3	4,8	1,0	—	6,3	0,6		MG
„	dość d.	85	3,5	dostat.	19,5	0,55	3,1	1,1	lekkie	6,3	0,8		Ku
rzeczna jezioro staw	dobra	83	3,5	dobre	20,0	0,9	1,7	1,2	„	3,6	0,9		Mp
„	licha	83	4,0	„	23,0	0,5	0,9	0,9	—	3,6	0,7		K
„	dość d.	87	3,0	złe	16,0	0,4	5,1	1,1	lekkie	5,5	1,55		Pis
„	„						3,6	1,0					
strum. stawow staw i z kanału	licha	83	3,5	dostat.	19,8	0,55	2,7	1,1	„	5,4	0,7		Sz
„	dość d.	67	3,0	niedostat.	13,5	0,6	3,0	1,0	—	5,0	1,3		Pis
„	zła	73	4,0	dostat.			1,5	1,2	lekkie	3,5	0,9	wydziela się H ₂ S	Go
studnia	b.dobra	80	3,5	dobre			1,3	0,9	—	2,7	0,5		Wa
studnia	dobra	93	4,0	„	19,0	0,6	1,1	0,9	—	3,7	0,8		Mir
„	b. dobr	97	4,0	„	19,5	0,6	1,45	1,1	lekkie	4,0	0,8		La
jezior	„	73	4,0	dostat.	18,0		5,8	2,9	b. silne	7,0	2,1	ferm. 2-dob. zac. stał 2 doby w kadzi	Ko
„	„						2,3	1,0					
rzeka jezioro	zła	83	3,0	dobre			1,6	0,95	—	4,3	0,8		Ku
„	dość d.	87	3,5	dostat.	19,1	0,6	1,1	0,9	—	4,4	0,8		Nie
studnia	„	77	4,0	„	18,0	0,7	1,8	1,1	lekkie	4,0	1,0		Br
„	„	80	3,5	dobre	19,9	0,8	1,2	1,1	„	3,5	0,7		No
„	„	87	3,0	dostat.	16,4	0,6	1,9	1,0	—	3,1	0,6		No
„	zła	93	4,0	„	21,8	1,0	2,8	1,2	lekkie	5,2	0,8		Wie
studnia	dość d.	87	3,0	„			3,4	0,8	—	5,4	0,6		Wa
„	„	87	3,0	„	25,5	0,5	1,65	1,0	—	4,5	0,75		Li
jezior	zła	77	3,5	„	22,0	0,7	1,4	0,95	—	4,1	0,7		Wo
studnia	dobra	97	3,5	b. dobre	20,0	0,5	0,6	0,65	—				Ru
„	„	83	4,0	dostat.	18,0	0,3							
„	„	83	4,0	niedostat.	5,0	0,5	2,5	1,0	—	3,5	0,8	2500 kg + 50 kg jęczm. 1500 kg + 50 kg jęczm. nalot silny na filtry, okowi-	Ko
„	b. dobr	87	4,0	dostat.	22,5	0,6	2,1	0,85	—	4,7	0,7		La
staw	zła	83	3,5	„	18,1	0,6	2,2	0,8	—	4,0	0,65		Sk
jezioro studnia	dobra	90	4,0	niedostat.	17,5	0,6	3,1	1,2	lekkie	4,5	0,8	ta zółta	KM
„	licha	87	4,0	dobre	23,0	0,7	0,8	0,8	—	3,4	0,55		Bu
„	dobra	93	3,5	dostat.	19,8	0,8	3,4	1,5	silnie	5,2	1,0		Kr
„	„						1,8						
staw	licha	93	4,0	dobre			2,4	1,0	—	4,2	0,5		Kl
studnia st.dren	zła	90	3,0	niedostat.	21,5	0,6	2,0	0,8	—	5,4	0,5		Cho
„	licha	87	4,0	dobre	20,5	0,6	1,85	1,25	lekkie	4,9	0,95		Kon
studnia	dobra	97	3,0	dostat.	17,7	0,6	3,4	2,3	b. silnie	5,5	2,1		Tr
„	„	93	3,5	dobre	22,0	0,7	1,5	1,2	silnie	4,6	1,0		K

Nr. porządkowy gorz.	Data pobrania prób spir.	Szczegóły urządzenia gorzelni					Produkty			
		Kadzie fermentacyjne		Aparat odpędowy			Ziemniaki lub inn surowce			
		Materiał	Urządzenie	Materiał	Konstrukcja	Fabryka maszyn	Rok ustawieni	Gatunek i odmiana	Skrobiowość w %	Zdrowotność
87	—	sosna	otwarte	żelazo	1-słup.	Horstmann Starogard	1914	Preussen	20,6	zdrowe
88	5/3	„	„	„	„	„	1998	Deodary	21,7	namarznięte
89	22/1	„	„	„	„	„	1917	„	15,0	przeaparzone i nagnile
90	8/5	„	„	„	„	„	1917	mieszane	15,9	zgnile i zmarzłe
91	4/3	„	„	„	„	„	1885	Alma	18,0	zmarznięte
92	1/2	dąb	„	„	„	„	„	Silesia	15,7	zdrowe
93	7/5	sosna	„	„	„	„	1895	Deodary	17,0	zgnile i zmarzłe
94	8/3	„	„	„	„	„	1917	Industria	16,4	zdrowe
95	5/2	sosna	„	„	„	„	1905	Deodary	22,5	„
96	8/2	„	„	„	„	„	1916	Wohltmann	19,0	„
97	6/2	„	„	„	„	„	1900	Silesia	16,0	„
98	30/1	dąb	„	„	„	„	1908	Wohltmann	14,9	„
99	14/3	sosna	„	„	„	„	„	Parnasia	20,4	zgnile
100	2/5	żelazo	zamk.	„	„	Ziółkowski Poznań	1917	mieszane	17,8	przebierane
101	27/2	sosna	otwarte	„	„	„	1917	Parnasia	18,2	nagnile
102	12/2	sosna	„	„	„	Cegielski Poznań	1916	Deodary	20,6	zdrowe
103	23/4	„	„	„	„	„	1915	Industria biały	15,2	zgnile i zmarznięte
104	7/12	„	„	„	„	„	1917	„	15,6	część. zmarz. o such. bal.
105	13/12	świerk	„	„	„	A. Hübner Cylichowo	1915	Blücker	22,7	zdrowe
106	27/3	„	„	„	„	„	1915	mieszane	20,0	zmarz. i zgnile
107	2/4	sosna	„	„	„	„	1916	Wohltman	19,3	zmarznięte
108	26/3	świerk. terow.	„	„	„	„	1916	„	18,0	zdrowe
109	14/4	sosna	„	„	„	„	1916	„	18,9	gnijące
110	25/4	dąb	„	„	„	„	1916	Wohltman	15,9	zdrowe
111	10/4	„	„	„	„	„	1917	Doedary	19,6	zmarz. i zgnile
112	25/3	sosna	„	„	„	„	1916	Wohltman	17,0	napsute
113	7/3	dąb	„	„	„	F. Herbst, Berlin	1918	Parnasia	21,7	zdrowe
114	15/4	„	„	„	„	„	„	„	18,6	zmarz. i zgnile
115	28/3	dąb	„	„	„	„	1916	mieszane	19,0	cieknące i zgnile
116	6/3	sosna	„	„	„	„	1917	Parnasia	23,0	„
117	15/2	„	„	„	„	„	1914	i pulpa	—	„
118	2/3	„	„	„	„	„	1917	Parnasia	19,5	zmarznięte
119	19/4	„	„	„	„	Paucksch Landsberg	1927	Parnasia	14,0	zdrowe
120	1/3	beton	„	„	„	„	1916	mieszane	14,5	zmarzłe i zgnile
121	5/4	dąb	„	„	„	„	„	Model	„	„
122	2/5	sosna	„	„	„	Golzern-Grimma	1917	„	„	zdrowe
123	23/4	„	„	„	„	„	1916	mieszane	14,7	napół zgnile
124	16/3	„	„	„	„	„	1918	Hindenb. Deodary	15,9	część. zgnile
125	—	„	„	„	„	Plütsch-Stolp Küstorf	1918	„	17,5	zmarz. lecz zdr. część. zgnile
126	23/11	„	„	„	„	„	1918	Industrial	16,5	„
127	12/3	dąb	„	„	„	F. Henig Deutsch-Krone Heckman Berlin	1918	Wohltman	17,7	„
128	16/4	„	„	„	„	„	1918	Wohltman	19,0	zmarznięte nagnile
129	2/4	sosna	„	„	„	B. Rieckel Chojnice	1916	Deodary	18,5	z holakami
130	9/3	dąb	„	„	„	„	1916	Wohltman	14,9	zdrowe
131	23/1	„	„	„	„	„	„	Deodary	18,0	„
132	13/3	„	„	„	„	Friedemann Schöenberg	1898	„	17,0	5% namarzłe
133	14/12	sosna	„	„	2-słupowy	Marienhütte Kotzenau Paucksch Landsberg	1919	Parnasia Wohltman czerwon.	17,0	zgnile
134	27/4	„	„	„	„	„	1917	mieszane	21,0	zdrowe
									16,2	„

Produkty		Techniczny przerób										U W A G I	Na- zwa go- rzelni
W o d a		Siła diast. siodu	Zacier słodki				Zacier odfermentowany			Wywar			
Pochodzenie	Jakość		Gotowano przy atm.	Scukrowano	Gęstość Ballg.	Kwasowość o Delbr.	Gęstość o Ballg.	Kwasowość o Delbr.	Zakażenie	Gęstość o Ballg.	Kwasowość o Delbr.		
studnia	dobra	90	3,5	dostat.	20,2	0,7	1,5	1,0	—	4,3	0,65	temp. ferm. 28—29° R. 0,2° Tr alkohol. w wywarze	B Kok
"	"	83	3,5	dobre	24,0	1,2	1,6	2,3	b. silne	4,2	1,8		LJ
"	licha	93	3,5	"	19,5	0,5	1,6	0,9	—	5,2	0,7		Wa Z F
staw	zła	70	3,0	źle	21,5	0,65	4,0	1,1	lekkie	5,7	0,65		Sw GPom Radz E B Ja Sk
" stud	licha	77	3,0	niedostat.	19,6	0,8	6,5	1,2	"	7,0	0,85		T WL
studnia	dobra	93	3,5	"	18,6	0,8	3,0	1,4	silnie	4,6	1,0		G
dreny	licha	97	3,25	dostat.	20,0		3,2	0,9	—	6,0	0,8		W
studnia	dobra	93	4,0	dobre	17,7	0,9	3,3	1,6	silnie	4,7	1,3		Sł
jeziorno	dość d.	90	3,0	"	25,5	0,8	3,2	1,1	lekkie	7,0	0,8		K K Go
studnia	"	83	3,5	niedostat.	19,2	0,7	3,1	1,1	"	5,7	0,8		Be Mar Zb Wz L Bo Ja
"	dobra	67	4,0	źle	22,0	0,9	4,6	1,1	"	6,6	0,8	Sl	
"	dość d.	77	3,5	dobre	19,0	1,1	2,2	1,6	silnie	3,7	1,2	G Lu Tw	
jeziorno	dobra	93	2,5	"	20,0	0,6	5,0	2,4	b. silne	5,6	1,7	Ra La	
studnia	licha	87	3,0	"	21,5	0,5	1,3	0,8	—	4,3	0,65	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
staw i	zła	90	4,0	dostat.			3,7	1,5	silnie	5,6	1,2		Sier I Wr Re O Kr
dreny	"	93	3,0	b. dobra	22,5	0,8	1,0	1,0	—	4,5	0,65	Rz	
studnia	dobra	93	3,0	dostat.	19,5	0,5	2,2	1,2	lekkie	1,9	1,35	Tu Li Mi	
rzeczna	dość d.	93	3,0	dostat.	19,5	0,5	2,2	1,2	lekkie	1,9	1,35	Ro Ku	
dreny	licha	83	4,0	dobre			1,6	0,75	—	3,6	0,5	Cho	
studnia	dobra	87	4,0	dostat.			3,6	1,3	lekkie	6,4	1,0	zapach szcze- gólny	
"	"	77	4,0	dobre			5,5	1,3	"	7,8	1,2		Rz
"	"	80	3,5	"			3,0	0,8	—	5,1	0,6	Tu Li Mi	
"	"	97	3,5	"			1,2	1,0	—	4,3	0,8	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
"	"	93	3,5	dostat.			2,1	1,2	lekkie	5,2	0,75		Rz
staw	licha	87	3,75	"	19,0	0,8	1,8	1,6	silnie	3,8	1,2	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
strum.	"	90	4,0	"	21,0	0,7	3,2	1,1	lekkie	4,3	0,65		Rz
studnia	dość d.	97	3,5	dobre			2,6	1,2	"	4,9	0,8	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
staw	licha	77	3,5	"	22,0		1,2	0,8	—	4,7	0,8		Rz
studnia	"	83	3,5	"			2,0	0,9	—	5,3	0,7	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
rzeka	"	97	3,5	dostat.	21,0	0,4	3,0	1,2	lekkie	5,3	0,8		Rz
studnia	"		3,6	"			2,3	1,0	—			zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
staw	licha	87	4,0	dobre			2,9	0,5	—	3,8	0,5		Rz
jeziorno	dobra	87	3,5	dostat.	23,0	0,7	1,7	0,85	—	4,3	0,7	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
studnia	"	80	4,0	dobre	20,7	0,6	4,2	1,7	silne	6,0	1,1		Rz
"	dość d.	97		"			1,7	1,3	"	4,2	1,1	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
"	b. dob.	97	3,5	"	19,0	0,9	2,3	1,0	—	3,2	0,7		Rz
stawy i	"			"			2,4	0,9	—			zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
dreny	licha	83	3,5	dostat.			1,7	0,8	—	4,3	0,4		Rz
studnia	zła	77	3,0	niedostat.	19,0	0,6	4,3	1,0	—	5,7	0,8	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
"	dobra	93	3,5	dobre			1,1	0,8	—	3,7	0,7		Rz
"	b. dob.	87	3,5	"	20,5	0,6	0,7	0,8	—	2,8	0,5	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
"	licha	80	3,0	dostat.			1,6	1,2	lekkie	3,9	0,85		Rz
"	dobra	83	4,0	"	20,0	0,6	0,8	1,1	—			zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
jeziorno	dość d.	83	3,5	dostat.	20,2	0,65	3,9	1,9	bardzo silnie	2,7	0,6		Rz
studnia	"	87	3,5	"	23,0	0,8	2,1	1,35	silnie	4,4	0,85	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
jeziorno	zła	83	3,5	"	21,1	0,8	4,0	1,8	b. silne	5,8	1,1		Rz
studnia	licha	87	3,0	"	20,2	1,1	3,2	1,4	silnie	4,2	1,2	zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
strumi.	dobra	67	4,0	dobre	18,0	1,7	2,0	1,0	—	5,0	0,8		Rz
studnia	dobra	90	3,5	dostat.	17,5		2,8	1,0	—			zapach H ₂ S alk. 1,46% w wywarze	
"	dość d.	90	3,0	"	18,5	0,7	1,2	1,0	—	4,8	0,8		Rz
jeziorno	licha	87	3,5	b. dobre	18,0	0,6	1,2	0,9	—	4,0	0,7	Rz	

TABLICA 2.

Numer porządkowy	Data pobr. spirytusu	B a r w a	W ł a s n o ś c i s p i r y t u s u				Z a n i e-	
			Z a p a c h	S m a k	Ocena na pods. degustacji	Moc ° Tr.	Kwasowość	
							Ph	Ogólna w mg kwasu octow. w 1 l
1	7/1		estrowy przyjemny . . .	bardzo dobry	1	95,13	5,62	69,0
2	18/3		eterowo-estrowy . . .	estrowy-dobry	2	92,09	5,75	21,4
3	11/5		estrowy-gryzący . . .	fuzłowy, nieprzyjemny, ostry	10	91,66	5,98	20,8
4	17/12		eterowy-przyjemny . .	dosyć dobry	2	91,13	4,90	28,9
5	27/2		estrowy, fuzłowy . . .	fuzłowy-estrowy . . .	3	93,61	5,46	83,3
6	31/I		estrowy przyjemny . .	estrowy przyjemny . .	1	93,6	6,18	20,4
7	12/12		estrowy, aldehyd . . .	dobry	1	92,78	5,72	74,5
8	28/11		fuzłowy, ostry	fuzłowy, ostry	4	92,24	5,38	16,9
9	12/3		eterowy-fuzłowy . . .	fuzłowy	5	91,8	5,40	41,9
10	16/4		estrowy	estrowy, fuzłowy . . .	2	91,58	4,92	72,7
11	20/3		silnie fuzłowy (nafta) .	fuzłowy przykry . . .	7	90,8	4,79	48,1
12	18/2		terowy	terowy	9	90,06	6,19	28,2
13	15/3		fuzłowy	dość dobry	2	89,88	5,40	53,3
14	24/1		dobry aromatyczny . .	dobry	2	89,48	5,35	42,7
15	29/4		aromatyczny	dobry, obcy przedsmak.	2	93,17	5,85	28,2
16	28/1		estrowy	dobry	3	91,29	5,29	48,7
17	4/5		terowy, silnie fuzłowy .	silnie fuzłowy, terowy.	6	90,84	5,26	46,2
18	25/4		słabo fuzłowy	fuzłowy	3	90,32	6,36	17,6
19	23/1		fuzłowy ostry	fuzłowy ostry	5	90,6	6,78	29,1
20	22/1		fuzłowy estrowy . . .	estrowy słodkawy . . .	2	90,3	6,05	13,8
21	9/1		estrowy	przedsm. fuzłowy, ostry, gryzący	6	90,18	6,16	20,8
22	14/4		estrowy	estrowy	2	95,47	5,66	27,6
23	20/2		eterowy	dobry	2	93,8	5,33	56,6
24	25/3		eterowy	eterowy	3	90,62	5,51	38,6
25	26/4		estrowo-fuzłowy . . .	miękki, dobry	3	92,38	5,04	46,3
26	26/2		estrowy	dość dobry	2	91,75	6,00	28,7
27	13/2		estrowy ostry	estrowy	3	91,29	5,49	15,0
28	9/4		słabo-fuzłowy	fuzłowy	2	90,75	5,99	21,5
29	21/2		estrowy silny	eterowy-przykry . . .	5	88,36	5,31	70,5
30	26/1		eterowy	eterowy szczegól. . .	4	88,30	5,81	29,8
31	30/1		fuzłowy silny	korzenny	6	87,01	6,00	32,8
32	3/2		estrowy	estrowy	4	87,00	5,31	32,2
33	8/12		fuzłowy	fuzłowy silny	6	84,15	4,94	71,8
34	27/2		fuzłowy	fuzłowy piekący . . .	8	90,61	5,26	35,4
35	13/2		nafta	nafta	9	90,50	5,61	28,1
36	28/11		fuzłowy silny	fuzłowy silny	6	90,43	5,63	38,7
37	26/4		" "	" "	6	89,63	6,15	35,5
38	27/4		" "	" "	7	88,77	5,75	77,3
39	18/1		ostry estrowo-fuzłowy .	estrowo-fuzłowy ostry	9	86,79	5,02	68,5
40	27/5		fuzłowy	fuzłowy przykry . . .	8	86,66	4,50	95,4
41	8/3		fuzłowy	fuzłowy silny	9	81,17	4,60	105,4
42	5/1		fuzłowy łagodny . . .	fuzłowy	2	92,78	4,53	90,5
43	17/4		słabo fuzłowy	dobry	1	92,40	6,18	28,5
44	9/3		" "	fuzłowy dobry	3	92,00	5,92	39,1
45	14/4		" estrowy	"	2	91,98	5,31	35,8
46	24/1		" "	"	3	91,93	5,44	21,5
47	17/2		" fuzłowy	"	2	91,87	5,61	38,7

T A B L I C A 2.

c z y s z c z e n i a s p i r y t u s u									UWAGI:	Nazwa gorzelni
Eterów w mg eteru etylowego w 1 l	Szybkość odbarwienia $K.MnO_4$ w sek	Fuzli w % objętościowych	Aldehydu w % objętościowych	Furfurułu w % objętościowych	Alkoholu metylowego	Siarkowodoru	Klarowność przy rozcieńczeniu			
356,2	1440	0,047	0,002		wyraźnie		dobra		Kla	
316,7	1230	0,462	0,008		śląd		dobra		Lue	
217,9	1290	2,316	0,008		wyraźnie		„		Sim	
248,2	1410	0,214	0,012				„		„	
429,6	870	0,565	0,001		wyraźnie		„		Ski	
331,0	1470	0,068	0,010		śląd		„		GS	
381,2	1710	0,271	0,010		„		„		Piki	
467,3	990	0,203	0,014		dużo		„		Bęwo	
374,8	120	0,271	0,004	0,0005	śląd		„		Rowo	
424,6	800	0,406	0,004				„		Rzawo	
382,8	220	0,372	0,013	0,002	dużo		„		Oba	
296,2	130	0,565	0,004	0,002	wyraźnie		silnie mętna		Miwo	
563,3	690	0,439	0,004				dobra		Roca	
327,3	290	0,282	0,010		śląd		„		Bzo	
227,5	360	0,304	0,006		wyraźnie		„		Kło	
512,8	490	0,496	0,002	ślady	śląd		„		Luwo	
414,8	240	0,485	0,014		„		„		Luwa	
341,8	490	0,338	0,006				„		Suin	
337,0	930	0,451	0,008	0,001	„		„		Sło	
377,1	410	0,485	0,006		„		„		Wy	
335,7	800	0,068	0,006		dużo		„		Rzwo	
368,6	280	0,126	0,010		wyraźnie		„		Łowo	
394,9	260	0,361	0,012		„		„		Skrki	
436,1	750	0,232	0,012				„		Ża	
474,3	210	0,576	0,0060	0,0005	śląd		„		Kąno	
300,1	1070	0,316	0,014	śląd	„		„		Prwo	
395,2	1110	0,564	0,003		wyraźnie		„		Owo	
500,0	400	0,406	0,004		„		„		Lów	
484,9	420	0,304	0,006	ślady			klarowne		D	
466,4	300	0,383	0,004		dużo		„		Ma	
515,0	270	0,327	0,002	0,0003	ślady		„		Pa	
427,0	140	0,214	0,004				„		P	
380,0	340	0,259	0,006		wyraźnie		„		Ja	
353,5	50	0,496	0,018	0,0175	ślady		„		Cho	
326,7	300	0,248	0,019	0,003	wyraźnie		silnie mętne		Wi	
341,7	90	0,383	0,010	0,003			klarowne		Gr	
817,2	500	0,282	0,012	0,005	„		„		Tw	
452,0	180	0,476	0,014	0,008	ślady		„		Sz	
497,8	50	0,518	0,016	0,0095	„		mętne		Sz	
534,0	180	0,394	0,012	0,007	dużo		klarowne		Gr	
586,4	130	0,551	0,006	0,003	wyraźnie		silnie mętne		T	
308,2	1210	0,226	0,004		„		klarowne		Ch	
367,6	1850	0,474	0,004		wyraźnie		„		Li	
340,0	680	0,260	0,002		ślady		„		GW	
330,9	300	0,508	0,004		„		„		GP	
420,6	690	0,711	0,002		wyraźnie		klarowne		Gó	
416,3	160	0,519	0,004		„		„		PK	

Numer porządkowy	Data pobr. spirytusu	Barwa	Właściwości spirytusu				Zanie-	
			Zapach	Smak	Ocena na pods. degustacji	Moc ° Tr.	Kwasowość	
							Ph	Ogół. w mg kwasu octow. w 1 l
48	22/2		słabo fuzlowy	fuzlowy słodki	1	90,98	5,44	65,1
49	16/1		zgnilizną trąci	„	5	90,87	5,03	108,5
50	30/4		estrowy	„ przyjemny	2	90,80	5,14	34,4
51	11/1		słabo fuzlowy	fuzlowy łagodny . . .	2	90,55	5,34	44,5
52	16/2		„ „	„ „	2	90,49	5,20	56,2
53	2/3		„ ostry	„ ostry	4	90,40	5,47	27,8
54	10/5		fenolowy	„ przykry	7	90,40	5,09	56,3
55	16/2		estrowo-fuzlowy	„	4	90,12	5,13	70,6
56	7/4		estrowy ostry	estrowy	3	90,05	4,90	80,0
57	23/3		słabo-fuzlowy	estrowo-fuzlowy	4	89,82	5,14	73,6
58	23/2		łagodny	fuzlowy ostry	4	89,73	4,92	46,1
59	16/4		fuzlowy	fuzlowy szczególnie . .	4	88,55	5,39	40,8
60	15/3		naftowy	naftowy	7	89,27	4,96	71,2
61	4/2		fuzlowy	fuzlowy	4	89,27	5,31	46,2
62	4/2		słabo-fuzlowy	fuzlowy	2	89,30	6,36	13,9
63	27/3		fuzlowy	fuzlowy	4	88,26	5,66	39,6
64	21/10		estrowy fuzlowy	„ ostry	5	88,13	4,67	66,1
65	24/3		fuzlowy	„ miękki	4	87,22	5,04	70,0
66	29/1		fuzlowy silny	„ ostry	5	83,90	6,02	22,3
67	26/2		estrowy	estrowy	2	91,36	6,78	27,7
68	22/2		estrowy silny	ostry gryzący	5	91,10	5,84	20,7
69	22/2		fuzlowy słaby	dość ostry fuzlowy . . .	4	89,64	5,23	59,2
70	21/2		estrowo-fuzlowy	fuzlowy łagodny	5	87,89	5,40	47,7
71	23/4		estrowy słaby	dobry	3	92,58	5,23	35,6
72	2/3		fuzlowy łagodny	fuzlowy łagodny	3	91,30	5,87	27,8
73			silnie fuzlowy	silnie fuzlowy	6	89,45	6,37	28,4
74	20/4		fuzlowy	silnie piekący	6	89,36	4,80	21,4
75	27/2		„ gnilny	ostry	8	86,63	4,62	128,5
76	10/5		„	piekący	6	86,18	4,62	77,8
77	31/1		silnie fuzlowy	silnie fuzlowy	7	85,66	4,84	69,1
78	20/3		„ „	fuzlowy ostry	8	84,71	5,14	103,1
79	20/2		estrowy	estrowy	3	92,66	6,07	29,5
80	7/3		fuzlowy słaby	dobry	1	91,29	6,66	38,3
81	6/4		estrowy silny	bardzo dobry	2	90,24	5,92	21,7
82	17/12		fuzlowy buracznym . . .	fuzlowy buracznym . . .	6	89,18	5,64	25,0
83	1/2		„	„ przykry	5	92,33	5,77	60,6
84	15/1		„	„	4	89,22	6,14	46,3
85	20/2		gnilny ostry	gnilny	10	88,74	4,00	103,4
86	30/4		fuzlowy słaby	fuzlowy	4	92,80	5,66	28,4
87			dobry	„ łagodny	1	91,76	5,31	35,9
88	5/3		fuzlowy	„	4	91,72	5,68	61,2
89	22/1		łagodny	„ łagodny	3	91,55	5,88	27,8
90	8/5		ostry szczególnie	ostry szczególnie	7	91,29	4,57	65,8
91	4/3		fuzlowy ostry	fuzlowy	5	91,20	5,68	41,1
92	1/2		fuzlowy silny	fuzlowy silny	5	90,36	5,40	24,1
93	7/5		fuzlowy	fuzlowy	4	90,06	5,98	31,8
94	8/3		fuzlowy słaby	„	4	90,00	5,77	20,8
95	5/2		fuzlowy słabo eterowy . .	fuzlowy, słabo eterowy .	5	89,85	5,28	25,0
96	8/2		„	„	5	89,00	6,15	59,2
97	6/2		„	„	6	87,89	5,23	71,4
98	30/1		„	„	5	87,05	4,79	99,0

c z y s z c z e n i a s p i r y t u s u								UWAGI	Nazwa gorzelnii
Eterów w mg eteru etylowego w 1 l	Szybkość odbarwienia $KMnO_4$ w sek	Fuzji w % objętościowych	Aldehydu w % objętościowych	Furfuru w % objętościowych	Alkoholu metylowego	Siarkowodoru	Klarowność przy rozcieńczeniu		
372,3	970	0,373	0,004		"				Pa
451,2	530	0,508	0,004	ślady	"		"		Pa
418,7	760	0,248	0,004		"		"		Lu
277,8	210	0,293	0,004		"		"		Mir
346,2	590	0,293	0,004		ślady		"		Sam
358,2	700	0,384	0,006		wyraźnie		"		MG
353,3	340	0,564	0,002		"		"		Ku
359,6	120	0,383	0,004		ślady		"		Mo
588,0	530	0,542	0,018				slabo mętne		K
318,5	190	0,361	0,010	ślady	dużo		klarowne		Pis
344,3	860	0,418	0,004		wyraźnie		"		Sz
304,0	270	0,360	0,012	ślady	"		"		Pis
362,6	40	0,394	0,006		ślady		slabo mętne		Go
277,0*	460	0,518	0,004	0,001	ślady		klarowne		Wa
350,0	870	0,350	0,004		wyraźnie		"		Mir
355,8	280	0,282	0,008				"		Ła
942,7	130	0,294	0,018		ślady		"		Ko
482,4	230	0,450	0,004				"		Ku
356,6	370	0,551	0,004		wyraźnie		"		Nie
444,7	1520	0,243	0,004		"		"		Br
428,9	940	0,632	0,012		dużo		"		No
374,1	540	0,451	0,006		wyraźnie		"		No
294,0	260	0,315	0,008		ślady		śred. mętne		Wie
328,9	550	0,395	0,012		"		klarowne		Wa
267,0	1420	0,439	0,004		dużo		"		Li
376,5	200	0,575	0,008	0,0002	ślady		"		Wo
330,7	390	0,496	0,010	0,0008	wyraźnie		śred. mętne		Ru
440,0	30	0,507	0,008				"		Ko
326,7	200	0,315	0,008		ślady		klarowne		Ko
361,5	320	0,338	0,014	0,0005	"		"		Ła
388,6	330	0,494	0,014		wyraźnie		śred. mętne		Sk
351,2	1130	0,384	0,008				klarowne		KM
296,8	510	0,135	0,004		ślady		"		Bu
395,9	1060	0,361	0,004		wyraźnie		"		Kr
474,5	290	0,225	0,004	0,0002	"		"		Kl
308,0	1050	0,484	0,014		dużo		"		Cho
487,3	190	0,214	0,004		"		"		Kon
701,8	150	0,428	0,010		ślady		"		Tr
302,5	340	0,407	0,010		wyraźnie		"		K
341,2	1180	0,384	0,012		"		"		B
331,8	1130	0,350	0,014	ślady	ślady		"		Kok
513,3	540	0,339	0,010	0,0005	wyraźnie		"		L. J
180,3	15	0,225	0,020	ślady	dużo		"		Wa
478,6	380	0,451	0,012				"		Z
435,1	100	0,191	0,006		ślady		"		F
455,5	430	0,418	0,004				"		Sw
182,8	340	0,181	0,008		wyraźnie		"		GPom.
625,5	240	0,315	0,014	0,0005			"		Rad
416,2	720	0,564	0,010	ślady	ślady		"		E
485,5	390	0,631	0,004	0,0005	"		"		Bie
647,3	270	0,512	0,013		ślady		"		Ja

Numer porządkowy	Data pobr. spirytusu	Barwa	Właściwości spirytusu				Zanie-	
			Zapach	Smak	Ocena na podst. degustacji.	Moc ° Tr.	Kwasowość	
							Ph	Ogólna w mg kwasu octow. w 1 l
99	14/3		gnilny fuzlowy	gnilny fuzlowy	10	86,66	5,06	107,8
100	2/5		fuzlowy lagodny	fuzlowy	2	91,21	5,84	27,8
101	27/2		gnilny fuzlowy	gnilny fuzlowy	6	87,15	4,16	73,0
102	12/2		estrowy	estrowy	1	90,40	5,37	20,7
103	23/4		fuzlowy	fuzlowy ostry	7	89,85	5,16	24,3
104	7/3		"	" silny	6	84,95	5,51	45,0
105	13/3		estrowy	estrowy	1	93,72	5,29	66,8
106	27/3		"	fuzlowy piekący	5	92,21	5,57	48,8
107	2/4		fuzlowy słaby	" słaby	2	90,61	4,43	89,8
108	26/3		terowy słaby	terowy słaby	6	91,08	5,62	27,9
109	14/4		fuzlowy silny	fuzlowy cebuli	7	88,80	5,37	28,1
110	25/4		" słaby	"	4	88,55	4,92	50,3
111	10/4		gnilny fuzlowy	gnilny fuzlowy	10	87,60	4,97	74,6
112	25/3		" "	" "	8	82,92	4,77	67,5
113	7/3		fuzlowy słaby	fuzlowy słaby	1	92,30	6,60	28,5
114	15/4		gnilny fuzlowy	ostry gnilny fuzlowy	6	91,14	5,18	48,8
115	28/3		estrowy	fuzlowy przykry	5	89,97	4,71	81,3
116	6/3		fuzlowy	fuzlowy	5	88,30	5,46	57,6
117	15/2		"	"	5	88,15	5,46	35,4
118	2/3		"	terowy słaby	5	83,61	4,62	102,7
119	19/4		estrowy	estrowy	1	92,40	5,09	32,1
120	1/3		estrowy fuzlowy	fuzlowy przykry	7	89,97	5,71	25,0
121	5/4		fuzlowy przykry	" "	7	90,01	5,38	41,0
122	2/5		"	" ostry	8	88,86	4,58	121,5
123	23/4		"	"	6	87,47	4,27	109,0
124	16/3		estrowy słaby	lekko fuzlowy	2	92,76	5,05	35,5
125			słabo fuzlowy	fuzlowy	2	91,64	5,12	70,7
126	23/11		" "	"	2	91,61	4,29	65,5
127	12/3		" "	" ostry	3	91,08	5,58	28,0
128	16/4		estrowy silny	estrowy	3	90,84	4,04	157,6
129	2/4		słabo fuzlowy	słabo fuzlowy	2	90,70	5,49	24,7
130	9/3		"	"	3	89,79	5,16	36,1
131	23/1		"	ostry	4	89,64	5,39	57,6
132	13/3		" ostry	fuzlowy ostry	5	83,05	5,97	57,4
133	14/12		lagodny	fuzlowy lagodny	1	91,02	5,67	21,0
134	27/4		fuzlowy słaby	"	3	90,13	5,30	42,4

Z przedstawionego porównania okazuje się, że najwyższą moc spirytusu z obu typów aparatów była powyżej 95° Tr. W tym kierunku aparat dwusłupowy nie wyprzedził jednosłupowego. Natomiast jeżeli porównamy średnią i najniższą stopniowość spirytusu, to okazuje się, że aparaty jednosłupowe przedstawiają w tym kierunku lepszą rozbudowę konstrukcyjną.

Przeglądając dalej przeciętny skład spirytusu z powyższych aparatów, widzimy, że tylko w zależności od furfurołu, fuzlu i cośkolwiek od

oceny degustacyjnej, spirytus z aparatu jednosłupowego jest gorszy, natomiast jest lepszy od dwusłupowego kwasowością, eterami i mniejszą siłą odbarwienia. Jeżeli usuniemy wyjątkowy wypadek spirytusu nr. 3, o szczególnie wysokiej zawartości fuzlu, to stwierdzić musimy, że naogół spirytus z aparatu jednosłupowego jest lepszy, niż z dwusłupowego. Różnica w spirytusach jest jednak niewielka, a nadto nie znajdujemy wyjaśnienia, dlaczego z obu typów aparatów otrzymuje się go w rozmaitej jakości.

c z y s z c z e n i e s p i r y t u s u									UWAGI	Nazwa gorzelni
Eterów w mg eteru etylowego w 1 l	Szybkość odbarwienia $KMnO_4$ w sek.	Fuzli w % objętościowych	Aldehydu w % objętościowych	Furfuru w % objętościowych	Alkoholu metylowego	Siarkowodoru	Klarowność przy rozcieńczeniu			
1192,6	270	0,405	0,006	0,001	wyraźnie ślady		mętne klarowne		Sk	
270,2	1190	0,553	0,006						T	
250,5	390	0,308	0,006						WL	
438,0	450	0,237	0,006		wyraźnie				G	
341,7	310	0,259	0,008	0,0008					W	
310,6	200	0,383	0,006				słabo mętne		Sl	
342,8	1120	0,249	0,006		ślady		klarowne		K	
310,8	1420	0,395	0,001	0,0008	wyraźnie				K	
368,1	1060	0,192	0,004						Go	
383,0	510	0,643	0,006		ślady		słabo mętne		Be	
906,8	550	0,643	0,018	ślady	dużo		klarowne		Ma	
242,0	630	0,383	0,004		ślady				Zb	
420,0	180	0,170	0,006		wyraźnie				Wz	
518,0	310	0,333	0,010	ślady					L	
273,6	910	0,474	0,010						Bo	
297,3	740	0,192	0,006	0,001	ślady				Ja	
381,3	400	0,564	0,006	ślady					Sl	
332,8	240	0,569	0,010						G	
435,5	120	0,216	0,012						Lu	
835,8	110	0,450	0,004						Tw	
299,0	1640	0,079	0,012						Ra	
576,9	510	0,732	0,002	0,0008					La	
365,5	140	0,383	0,014		ślady				Sie	
413,8	80	0,519	0,008	0,0008			silnie mętne		I	
348,0	120	0,630	0,006	0,0006					Wr	
377,4	310	0,418	0,010	ślady	ślady		klarowne		Re	
205,6	870	0,225	0,004		wyraźnie				O	
325,7	820	0,305	0,002						Kr	
382,0	190	0,407	0,010	0,0005	ślady				Rz	
360,5	310	0,373	0,014		wyraźnie				Tu	
508,4	520	0,474	0,010						Li	
422,2	1010	0,328	0,004		ślady				Mi	
440,0	630	0,586	0,004		dużo				Ro	
350,0	970	0,314	0,010		ślady				Ku	
383,0	1520	0,242	0,004						Cho	
342,1	950	0,633	0,006		wyraźnie				St	

Widocznie sam typ aparatu ma dla jakości spirytusu małe znaczenie, natomiast muszą tu wpływać inne czynniki.

Jeżeli w dalszym ciągu zestawimy z jednej strony spirytus z aparatów żeliwnych emaljowanych, a z drugiej strony z nieemaljowanych, to otrzymamy obraz przedstawiony w tablicy 5 (str. 438).

Spirytus z aparatów emaljowanych jest prawie we wszystkich równych pozycjach liczbowych znacznie lepszy, niż spirytus z aparatów czysto żeliwnych. Tylko najniższa i śred-

nia zawartość fuzlu przemawia na niekorzyść aparatów emaljowanych. Okazuje się dalej, że spirytus z aparatów emaljowanych jest podobnej jakości, jak z aparatów miedzianych. Stwierdzenie zaś, że spirytus z aparatów żeliwnych, nieemaljowanych jest w równych porównawczych pozycjach gorszy, niż z innych aparatów, nie wyjaśnia, dlaczego w całym szeregu wypadków otrzymuje się i z tychże aparatów spirytus różnej jakości, bo od bardzo dobrego do całkiem złego. (d. n.)

Wiadomości bieżące.

Nouvelles du jour.

† **Śp. Profesor Dr. Emil Godlewski senior** Członek Akademii Umiejętności zmarł 13 września b. r. w 83 roku życia, jako jeden z najznakomitszych biologów polskich, uczony światowej sławy.

Urodził się 30 czerwca 1847 r. we wsi Krasocinie w ziemi kieleckiej. Stopień magistra nauk przyrodniczych otrzymał 1869 r. na Wydziale przyrodniczym Szkoły Głównej w Warszawie. Po studiach w Jenie pracował jako asystent prof. R a d z i s z e w s k i e g o przy katedrze chemii ogólnej krakowskiej szkoły przemysłowej oraz jako asystent U. J. u prof. C z e r w i a k o w s k i e g o (botanika).

Po studiach w Würzburgu u prof. S a c h s a promował się w Jenie w 1872 r. i nostryfikował ten doktorat w Krakowie gdzie w roku następnym habilitował się jako docent fizjologii roślin. Powołany na nauczyciela pom. politechniki lwowskiej objął również wykłady zleczone przy Uniwersytecie poczem 1878 r. został profesorem Szkoły Rolniczej w Dublanach a w r. 1890 przeszedł do nowo utworzonego Studium Rolniczego przy uniwersytecie w Krakowie. W roku 1920 objął dyrekcję Instytutu Naukowo Rolniczego w Puławach z którego to posterunku ustąpił dopiero przed trzema laty.

Śp. profesorowi G o d l e w s k i e m u zawdzięcza nauka podstawowe wiadomości o oddychaniu, żywieniu się i wzroście roślin. Prace te Akademia Umiejętności publikuje obecnie w zbiorowym wydaniu.

Bl. p. Henryk Blumenfeld zmarł nagle w Marienbadzie. Pogrzeb odbył się dnia 21 lipca w rodzinnym Lwowie przy tłumnym udziale żałobników.

Przed z górą czterdziestu laty H e n r y k B l u m e n f e l d założył najpierw fabrykę konserw dla wojska, a wkrótce potem fabrykę farb i lakierów, którą ustawicznie rozszerzał tak, że obecnie należy do największych i najpostępowszych w państwie wytwórni tej gałęzi przemysłu chemicznego.

Po wojnie H e n r y k B l u m e n f e l d bierze udział w założeniu fabryki wyrobów farmaceutycznych „Laokoon” S. A. Także i ta placówka przemysłowa zdołała nietylko przetrwać krytyczny okres lat ostatnich, ale zalicza się już dzisiaj do najpoważniejszych fabryk tej gałęzi przemysłu chemicznego.

Mimo sędziwych lat 75 Zmarły pracował z niespożytą energią do ostatniej chwili nad utrwaleniem i podniesieniem swych zakładów przemysłowych z pożytkiem dla współpracowników swoich i kraju.

V Zjazd Fizyków Polskich odbędzie się w Poznaniu od 25 do 27 września b. r. Obrady odbywać się będą w dwóch sekcjach: ogólnej i pedagogicznej. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego jest T. Pęczalski, sekretarzem E. Arendt.

Miedzynarodowy zjazd ceramiczny w Stoke on Trent w Anglii. W drugiej połowie maja r. b. odbyły się w Stoke on Trent w Anglii cały tydzień trwające uroczystości z okazji dwudziestolecia rocznicy urodzin wielkiego pioniera ceramiki an-

gielskiej J o s i a h W e d g w o o d'a. Jego rodzinne miasto Stoke on Trent, stolica hrabstwa Staffordshire jest od kilku wieków siedliskiem przemysłu ceramicznego, zwłaszcza ceramiki szlachetnej. To też władze miasta z lordem majorem na czele zainicjowały t. z. „Tydzień Wedgwood'a” wypełniony obchodami pod tą egidą. Angielskie Towarzystwo Ceramiczne, mające swoją siedzibę w Stoke on Trent, założone przed 30 laty i do dnia dzisiejszego prowadzone przez J. W. Mellora znakomitego chemika i ceramika angielskiego zorganizowało przy tej okazji międzynarodowy uroczysty zjazd ceramików, na którym piętnaście narodowości było oficjalnie reprezentowanych w tej liczbie i Polska.

Przebieg zjazdu był znakomicie zorganizowany i dość obszerny program w zupełności wypełniony. Oczywiście, że ze względu na przewodnią rolę całej uroczystości przemowy, wygłoszone na zebraniach i bankietach, miały podłoże holdownicze dla pamięci wielkiego pioniera ceramiki szlachetnej, a to z natury rzeczy nadało większości przemówień piękną i wytworną formę, co bardzo ożywiło i uprzyjemniło cały przebieg zjazdu. Nie przeszkodziło to jednak, że parę ogólnych tematów też poruszono.

Zjazd oficjalnie rozpoczął się 21-go maja rano uroczystą procesją na grób Wedgwood'a na miejscowym cmentarzu, gdzie złożono cały szereg wieńców od zagranicznych delegacji i reprezentowanych pokrewnych angielskich organizacji technicznych i naukowych. Wieniec od polskiej delegacji był w kolorach narodowych z takąż wstęgą z napisami w polskim i angielskim językach. Następnie odbyło się zebranie w pięknej recepcyjnej sali ratusza, gdzie zagraniczni delegaci odczytali holdownicze adresy i wręczyli je lordowi majorowi i prezesowi Towarzystwa Ceramicznego. Polski adres zawierający kilkadziesiąt słów tekstu był bardzo gustownie i wytwornie wykonany przez Polską Wytwórnię Papierów Wartościowych z tekstem polskim i angielskim na dwóch stronicach arkusza udekorowanego emblematami państwowymi. Bezpośrednio potem nastąpiło otwarcie okolicznościowej wystawy ceramicznej, zawierającej prześliczne okazy ceramiki szlachetnej, płytek ściennych i wyrobów sanitarnych sławnych na świat cały firm miejscowych. Po południu uczestnicy zjazdu odwiedzili na zaproszenie lorda Harrowby (Lord Lieutenant Hrabstwa Staffordshire) jego wielkopańską siedzibę Sandon Hall (około 30 klm. od Stoke), co dla polskiej delegacji było tem miłsze, że w zbiorach zamku znajdują się cenne pamiątki polskie, a mianowicie wielki piękny dywan utkany ręcznie przez żony i córki emigrantów z powstania 1830 r. i ofiarowany ówczesnemu lordowi Harrowby. Polski napis brzmi: „Córki i żony wygnaneńców ich opiekunowi”. W zbiorach w tejże komnacie znajdował się prześliczny egzemplarz Grażyny i Konrada Wallenroda wydany w Krakowie w 1853 r. Nieodzwonne lunch'e wypełniały przerwy obiadowe, wieczorem zaś odbyły się bankiety, przychem pa-

nował bardzo przyjemny nastrój spotegowany szeregiem okolicznościowych przemówień utrzymanych przeważnie w wesołym i lekko żartobliwym tonie tak przyjętym w angielskich „after dinner speech'ach”

Drugiego dnia odbyło się ogólne zebranie dla wysłuchania wykładu o Wedgwoodzie wygłoszonego przez R. L. Hobsona z departamentu ceramiki i etnografii z British Museum oraz szeregu okolicznościowych przemówień. Następnie zwiedzono zakłady firmy Wedgwood z czego najciekawszym było muzeum firmy zawierające niezmiernie cenne zbiory, zwłaszcza całe szeregi oryginalnych prób ilustrujących mozolny postęp klasycznych prac Josiah Wedgwood'a zanim zdołał osiągnąć rezultaty, które imię jego sławnym uczyniły. Poza to ciekawym i wiele cennym zabytkiem muzeum jest oryginalny pyrometr Wedgwooda, za wynalazek którego został wybrany na członka „Royal Society”. Po południu odbył się na boisku miejskiego parku wielki historyczny spektakl (Historical Pageant) w 8 obrazach z udziałem około 4000 osób ze scenami od czasów rzymskich do doby obecnej.

Trzeciego dnia przed południem i po południu odbyło się posiedzenie wszystkich wydziałów Angielskiego Ceramicznego Towarzystwa (Towarzystwo posiada bowiem 3 oddziały: oddział ceramiki ogólnej t. j. głównie szlachetnej, oddział wyrobów ogniotrwałych oraz oddział ceramiki budowlanej. Zaznaczyć należy, że kilka krótkich referatów wygłoszonych tego dnia odnosiło się do tematów natury ogólnej nie technicznej. Zaś cały szereg naukowych i technicznych prac ogłoszonych z tej okazji zawiera specjalny jubileuszowy numer „Transactions of the Ceramic Society”, w którym, między innymi znajdują się trzy prace polskie, a mianowicie: doskonały szkic historyczny rozwoju ceramiki w Polsce pani Izzy Czajkowskiej, referat o glinach a zwłaszcza o kaolinach polskich z punktu geologicznego i chemicznego przez pp. S. Małkowskiego i M. Wierusza-Kowalskiego oraz referat o odrębnym sposobie przygotowania glazur fajansowych przez p. A. Teichfelda.

Z referatów natury ogólnej wygłoszonych na posiedzeniu zasługuje na specjalną uwagę referat Edw. Ortona założyciela Amerykańskiego Towarzystwa Ceramicznego i długoletniego kierownika wydziału ceramicznego uniwersytetu w Columbus, Ohio w Stanach Zjednoczonych. Jako uczony i profesor ceramiki wychował on całe pokolenie techników ceramików i w swoim pięknym przemówieniu przedstawił obraz 30 lat racjonalnego wykształcenia zawodowego. Zwłaszcza zobrazował ewolucję i przemianę nastrojów przemysłowców ceramicznych, podkreślając jak przed nie tak dawnym jeszcze czasem fabryki opierały swoją produkcję głównie na majstrach posiadających pilnie strzeżone tajemnicze recepty, podczas kiedy obecnie też same zakłady poszukują na kierowników oddziałów wychowawców szkół ceramicznych z dobrem chemicznym i naukowym przygotowaniem. I co za tem też idzie — fabryki posiadają doskonale wyposażone bawdawe laboratorja. Jednym słowem kierunek na

podstawie naukowej pokonał całkowicie przywiązanie do ślepej tradycji recept. W dyskusji jeden z wybitnych miejscowych przemysłowców ceramicznych potwierdził te wywody analogicznymi faktami z praktyki zakładów angielskich i podniósł przy tej okazji zasługi Dr. J. W. Mellora i jego doskonałej szkoły. Że ten sam kierunek dał tak wybitne rezultaty w Niemczech i w Czechach jest rzeczą powszechnie wiadomą.

Na temże posiedzeniu poruszony został przez Towarzystwo Ceramiczne Czechosłowackie w osobie p. Rudolfa Barta, jako głównego czeskiego delegata — projekt utworzenia Międzynarodowego Towarzystwa Ceramicznego, którego członkami mają być bądź istniejące już narodowe ceramiczne towarzystwa (których jest dotychczas sześć, mianowicie: Angielskie, Amerykańskie, Niemieckie, Czechosłowackie, Japońskie i Indyjskie), bądź też inne związki, firmy lub osoby pojedyncze. Celem Towarzystwa ma być załatwianie zagadnień i kwestyj o charakterze międzynarodowym i stworzenie organizacji na podobieństwo istniejących już analogicznych zrzeszeń w innych dziedzinach wiedzy i techniki. Wywiązana na ten temat dyskusja była dość ożywiona: Dr. Mellor np. zaznaczył, mimo zastrzeżeń aby organizacja międzynarodowa w niczem nie krępowała samodzielnego rozwoju towarzystw narodowych, wylania się jednak szereg zagadnień, które właśnie stanowiłyby mogły zadanie Towarzystwa Międzynarodowego. Tak np. ujednostajnienie metod badania materiałów, kwestje taryfowe, kwestje normalizacji oraz kwestje higieny fabrycznej czyto ołowianki, czy też silicosis, którą to kwestją władze angielskie bardzo się ostatnio interesują. Naogół projekt został sympatycznie przyjęty, przyczem przemawiali książę Ginori Conti delegat włoski, Prof. Edw. Orton spirytus movens Amerykańskiego Towarzystwa Ceramicznego, Dr. Fellingner, prezes Niemieckiego Towarzystwa Ceramicznego, a także Dr. Granger naczelny dyrektor fabryki w Sevres, którego poznaliśmy w Warszawie przed trzema laty na międzynarodowym zjeździe chemicznym w sekcji ceramicznej. W imieniu polskiej delegacji piszący te słowa zaznaczył, że w Polsce nie posiadającej specjalnego towarzystwa ceramicznego — Polskie Towarzystwo Chemiczne obejmuje swym programem naukową stronę ceramiki i jako takie skłonneby było poprzeć ten projekt. Rezolucja powzięta brzmi jak następuje:

„Bez zobowiązania poszczególnych narodowych towarzystw do specjalnego planu pozostawić p. Dr. Barta inicjatorowi projektu ściągnięcie piśmiennych opinii od każdego towarzystwa co do powziętego projektu i w wypadku przychylnych opinii prosić poszczególne towarzystwa o mianowanie delegatów na zebranie wspólne np. w Berlinie dla wypracowania szczegółów utworzenia międzynarodowej ceramicznej organizacji”.

Szereg zorganizowanych wycieczek w celu zwiedzenia rozmaitych zakładów ceramicznych i innych godnie zakończył program tego wiele udanego zjazdu.

Atte

Patenty Polskie

z dziedziny technologii chemicznej za rok 1929

Brevets polonais du domaine de la technologie chimique de l'année 1929

- Glina, kamień, wapno, gips. Kl. 80**
- Spoiwa hydrauliczne.** Sposób przyspieszania wiązania — ych. Chemische Fabrik Grünau, Landshoff und Meyer A. G. 1929 r. P. P. 10860. b 3
- Kwas fosforowy i hydrauliczne środki wiążące.** Sposób równoczesnego wytwarzania fosforu lub —. I. G. Farbenindustrie A. G. 1929 r. P. P. 10859. b 3
- Suszarnictwo. Kl. 82**
- Urządzenia suszarniane.** Ogrzewacz powietrza w — ych lub innych. Sugar Beet and Crop Driers Ltd. 1928 r. P. P. 9732. a 28
- Suszarnia.** A. Dyderski. 1928 r. P. P. 9723. a 2
- Suszarnia bębnowa obsypowa.** E. Froelich. 1929 r. P. P. 11039. a 21
- Suszenie buraków.** Sposób — cukrowych. B. Owen. i J. Ch. Stead. 1929 r. P. P. 11207. a 1
- Materiały roślinne.** Sposób odwadniania — ych lub przetworów o charakterze organicznym. Sugar Beet and Crop Driers Limited. 1929 r. P. P. 9997. a 1
- Oczyszczanie wody, kamień kotłowy. Kl. 85.**
- Odkazanie wody.** Sposób —. O. Adler i R. Adler. 1929 r. P. P. 10493. b 1
- Odkazanie wody.** Sposób — zapomocą chlorn. J. Muehka. 1929 r. P. P. 10909. b 3
- Zmiękczenie wody.** Sposób i przyrząd do nieprzerwanego —. Wayne Tank and Pump Co. 1929 r. P. P. 10434. b 1
- Zmiękczenie wody.** Sposoby przeprowadzania reakcji wymiany w zastosowaniu, zwłaszcza do — zapomocą zeolitów lub tym podobnych ciał. United Water Softeners Limited. 1929 r. P. P. 10435. b 1
- Wody ściekowe.** Sposób oczyszczania — ych, zwłaszcza usuwania koloidów, oraz urządzenie do wykonywania tego sposobu. E. Kątkowski. 1929 r. P. P. 10794. c 3
- Wody ściekowe.** Sposób przyspieszania gnicia mułu w komórkach gnilnych urządzeń do oczyszczania — ych. M. Prüss i H. Blank. 1929 r. P. P. 10809. c 3
- Wody ściekowe.** Sposób biologicznego oczyszczania — ych. Aktieselskabet Dansk Gaerings-Industrie. 1929 r. P. P. 10930. c 3
- Wody ściekowe.** Sposób biologicznego oczyszczania — ych, powstających przy przeróbce melasy. Aktieselskabet Dansk Gaerings-Industrie. 1929 r. P. P. 10964. c 3
- Wody ściekowe.** Urządzenie do oczyszczania — ych. H. Dorfmueller. 1929 r. P. P. 10460. c 6
- Ścieki.** Urządzenie do biologicznego oczyszczania — ów. B. Komarnicki i A. Około-Kulak. 1929 r. P. P. 10925. c 3
- Materiał filtrujący.** Sposób i urządzenie do regeneracji zapomocą roztworów soli kuchennej — ego, posiadającego zdolność do wymiany zasad i używanego do zmiękczenia wody. C. Hufschmidt. 1929 r. P. P. 11002. b 1
- Komory gnilne.** Sposób ogrzewania sztucznego — ych, M. Prüss. 1929 r. P. P. 11291. c 6
- Kamień kotłowy.** Sposób rozpuszczania — ego lub zapobiegania jego powstawaniu. J. Billwiller. 1929 r. P. P. 10138. b 1
- Kamień kotłowy.** Środek zapobiegający tworzeniu się — ego lub rozpuszczający taki kamień, oraz sposób użycia. H. Köpplinger. 1929 r. P. P. 10523. b 1
- Kwas krzemowy.** Sposób usuwania rozpuszczonego — ego z cieczy, w szczególności z wody użytkowej. A. Rosenheim. 1929 r. P. P. 10394. b 1
- Dysza** do rozpylania cieczy. G. Schliek. 1929 r. P. P. 10473. g 3
- Cukier i krochmal. Kl. 89.**
- Cukier.** Sposób wyrobu — u z buraków suszonych. Sugar Beet and Crop Driers Ltd. 1929 r. P. P. 10939. c 1

S P R O S T O W A N I E.

(do zeszytu 16).

Na stronie 374 wzory III i IV winny brzmieć jak następuje:

$$\text{III.} \quad = k' e^{\frac{-nFII}{RT}} [Me^{n+}]$$

$$\text{IV.} \quad \frac{di}{dII} = k' e^{\frac{-nF II_1}{RT}} [Me^{n+}]_1 \left(-\frac{nF}{RT} \right) =$$

$$= k' e^{\frac{-nF II_2}{RT}} [Me^{n+}]_2 \left(-\frac{nF}{RT} \right)$$

wzór w wierszu 18-tym pierwszej kolumny teŝże strony winien brzmieć:

Podpis pod rysunkiem 3 na stronie 376 ma brzmieć: Polarograf systemu Heyrovskŝy-Shukata.

Na stronie 378 w kolumnie drugiej notki naleŝy ponumerować odwrotnie.